

PROVINCIE ■ UTRECHT

HERIJKTE UITVOERINGSAGENDA GEZONDE LUCHT REGIO UTRECHT 2018-2023

Inhoud

1. Samenvatting en leeswijzer	4
2. Inleiding	6
2.1 Belang van Gezonde Lucht en onze ambitie	6
2.2 Aandacht voor gezonde lucht blijft nodig	7
2.3 Relatie opgaven voor luchtkwaliteit, natuur en biodiversiteit en klimaat	7
2.4 Aanpak Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht	8
3. Relatie Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig	10
4. Relatie nationale Schone Lucht Akkoord (SLA)	11
5. Luchtkwaliteit in kaart	12
5.1 Belangrijkste bronnen binnen de provincie Utrecht	12
5.2 Gevoelige bestemmingen	16
6. Herijking per thema	19
6.1 Gezondheid en Gevoelige bestemmingen	19
6.2 Mobiliteit, mobiele werktuigen en binnenvaart	21
6.3 Houtstook van particuliere huishoudens	24
6.4 Landbouw/ veehouderij	26
6.5 Vergunningverlening, toezicht en handhavingsbeleid versterken op luchtkwaliteit	27
6.6 Lobby internationaal	28
6.7 Burgerparticipatie door burgerwetenschap met meten met sensoren	31
7. Samenwerking en communicatie	34
7.1 Regionaal netwerk gezonde lucht	34
7.2 Rol provincie	34
7.3 Regionale samenwerking	34
7.4 Communicatie	35
8. Monitoring en informatievoorziening	36
Bijlage A: Doelstellingen Schone Lucht Akkoord	38
Bijlage B: Actielijst	39

1. Samenvatting en leeswijzer

Met de herijkte Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht die voor u ligt geven we een actualisatie van onze focus en activiteiten van de provinciale inzet en de regionale samenwerking op luchtkwaliteit. Uitgaande van de ontwikkelingen en de ambities van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht 2018, het nationale Schone Lucht Akkoord (verder: SLA) maar ook de Utrechtse Omgevingsvisie en het ontwerp Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig 2022-2025, geven we aan hoe we verder gaan op de verschillende thema's binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht.

De belangrijkste punten voortkomend uit de herijking van de Uitvoeringsagenda Gezonde lucht regio Utrecht 2018 zijn als volgt.

Inhoudelijke thema's:

- 1 Gezondheid en gevoelige bestemmingen:
 - a) We verkennen met het Rijk en de gemeente Utrecht mogelijkheden voor deelname aan de SLA-pilot 'gebiedsgerichte aanpak hoog blootgestelde gebieden'. (H6.1)
 - b) Met het opstellen van een handreiking helpen we gemeenten om nieuwe gevoelige bestemmingen op locaties met relatief slechte luchtkwaliteit te voorkomen en bieden we maatwerkoplossingen voor bestaande gevoelige bestemmingen. (H6.1)
 - c) In vervolg op de geslaagde pilot Schoolvent verkennen we het thema binnenlucht en de rol die de provincie daarin op kan pakken.
- 2 Het belang van schone lucht op het gebied van mobiliteit en binnenvaart wordt uitgewerkt in beleidsplannen zoals het Regionaal Mobiliteitsprogramma (RMP) en het Uitvoeringsprogramma Goederenvervoer. (H6.2)
- 3 We gaan door met het vergroten van de (publieke) bewustwording van de effecten van houtstook en kennisdeling met de gemeenten. En we blijven bijdragen aan (landelijk) kennis- en instrumentontwikkeling op het gebied van houtstook. We verkennen het thema particuliere buitenstook. (H6.3)
- 4 Ten behoeve van de emissiebeperking in de landbouw ondersteunen we, vanuit onze provinciale bevoegdheden, de pilot "Sectorplan pluimvee in de regio Foodvalley". Tevens versterken we de communicatie op de best practices voor emissiereductie. (H6.4)
- 5 Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) met betrekking tot Industrie, landbouw en mobiele werktuigen worden als thema toegevoegd. We verkennen hoe we regionaal ten aanzien van deze sectoren elkaar kunnen versterken ten behoeve van de luchtkwaliteit. De provincie neemt een faciliterende rol in richting de gemeenten en concretiseert SLA-maatregelen in eigen VTH-praktijk van omgevingsdiensten. (H6.5)
- 6 We zetten onze activiteiten voor vermindering van emissies vanuit het buitenland (via Europees luchtbeleid en Europese bronmaatregelen) voort met de partners van het nationale SLA. (H6.6)
- 7 We gaan door met stimuleren van burgerparticipatie door meten met sensoren voor het vergroten van het bewustzijn en inzicht over de luchtkwaliteit en het vergroten van ons inzicht in de bijdrage van deze vorm van burgerwetenschap aan het verder versterken en verfijnen van het meetnet voor luchtkwaliteit. (H6.7)
- 8 Het rapporteren richting Provinciale Staten (PS) over de ontwikkeling met betrekking tot luchtkwaliteit en het uitvoeren van luchtkwaliteitsmaatregelen doen we voortaan op basis van de monitoringsrapportage van het SLA. (H8)

Samenwerking in de regio:

- 1 Concretisering van maatregelen binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht vindt sinds 2020 plaats in afstemming met SLA partners van buiten de provincie Utrecht: rijk, alle provincies en 100 aangesloten gemeenten. Als provincie zien we een regionale rol om producten en resultaten uit die landelijke samenwerking te laten landen bij gemeenten binnen onze regio, ook richting gemeenten die zelf geen SLA-partner (willen) zijn. (H4)
- 2 Bij samenwerkingsprojecten uit de regio die in aanmerking kunnen komen voor de Specifieke Uitkering van het SLA (het SPUK-SLA is een subsidieregeling van het Rijk voor de financiering van SLA-plannen en maatregelen van decentrale overheden), kijken we of het mogelijk is om vanuit de provincie te matchen om zo met geld vanuit het Rijk, meer winst op luchtkwaliteit te behalen. (H4)
- 3 In de communicatie en kennisuitwisseling met bestuurlijke partners worden ambassadeurs ingezet om gezonde lucht beter op de agenda te zetten en draagvlak te verbreden. Deze ambassadeurs zijn bestuurders die zich inzetten voor de thema's van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht. (H7.3)
- 4 Grotere inzet op communicatie om de samenwerking en activiteiten in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht (en indien relevant het SLA) beter te ondersteunen en de resultaten beter uit te dragen. We werken hiervoor een communicatiestrategie uit. (H7.4)

2. Inleiding

Er is veel veranderd in de samenwerking met partners sinds de vaststelling van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht in juli 2018. In januari 2020 werd het Schone Lucht Akkoord (SLA) ondertekend, waardoor er een landelijk samenwerkingsverband voor gezonde lucht tot stand kwam. Door de samenwerking in het SLA wordt het effectiever om de provinciale doelen voor luchtkwaliteit te halen. Daarnaast biedt het SLA nieuwe inzichten en kennis voor de aanpak op gezonde lucht.

Deze herijking van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht uit 2018 betreft een toezegging aan Provinciale Staten (PS). Vanuit de verschillende thema's hebben we een inhoudelijke update gemaakt naar de laatste ontwikkelingen en inzichten. Actuele luchtkwaliteitscijfers zijn daarbij benut en de regionale partners zijn betrokken. We concretiseren onze rol zo veel mogelijk op de inhoudelijke thema's met als hoofddoel het verbeteren van de volksgezondheid door schonere lucht. Ook het regionale netwerk komt in deze herijking aan bod. Het vormgeven en onderhouden van het regionale netwerk en samenwerking vergt doorlopende aandacht.

2.1 Belang van Gezonde Lucht en onze ambitie

Schone lucht is van levensbelang. Gelukkig is de lucht de laatste tientallen jaren dankzij inspanningen van veel partijen veel schoner geworden. Toch is luchtverontreiniging nog steeds één van de belangrijkste gezondheidsrisico's in onze provincie en in Nederland. In Nederland leven mensen gemiddeld negen maanden korter door luchtverontreiniging en jaarlijks sterven in ons land 11.000 mensen vroegtijdig aan de gevolgen van luchtvervuiling. Naar verwachting woont over 30 jaar een kwart meer mensen in de provincie Utrecht dan nu (Bron: Ontwerp Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig 2022-2025). Dat maakt de uitdaging extra groot. Al met al is dan ook veel inzet en creativiteit nodig om de bestaande milieukwaliteit te verbeteren en tegelijkertijd een verdere groei van de bevolking mogelijk te maken zonder toename van hinder, overlast en gezondheidsrisico's.

De provincie Utrecht onderschrijft het belang van schone lucht. Dit staat verwoord in onze omgevingsvisie en in het Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig 2022-2025. Het is de ambitie van de provincie Utrecht om een permanente verbetering van de luchtkwaliteit te realiseren omwille van de gezondheid van onze inwoners:

1 Wij streven naar het voldoen aan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie uit 2005 voor luchtkwaliteit in de hele provincie in 2030.2 Wij hebben de ambitie om, ook bij het bereiken van de WHO-advieswaarden uit 2005, de luchtkwaliteit verder te verbeteren, met het oog op substantiële gezondheidswinst.

De Wereldgezondheidsorganisatie (verder: WHO) heeft in september 2021 de oude advieswaarden voor luchtkwaliteit uit 2005 fors aangescherpt. De WHO onderstreept daarmee het belang van gezonde lucht voor de volksgezondheid. De haalbaarheid van deze aangescherpte WHO-advieswaarden wordt in de eerste helft van 2022 door het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) onderzocht. Na overleg met de partners van het landelijk Schone Lucht Akkoord, besluiten we in de loop van 2022 over hoe omgegaan wordt met de aangescherpte advieswaarden en wat dit voor ons als provincie en onze aanpak betekent. In onze omgevingsvisie hebben we reeds benoemd dat wij de ambitie hebben om,

ook bij het bereiken van de WHO-advieswaarden uit 2005, de luchtkwaliteit verder te verbeteren tot 2050, om zo substantiële gezondheidswinst te behalen. In tabel 1 staan de huidige normen voor luchtkwaliteit opgesomd inclusief de aangescherpte WHO-advieswaarden.

Stof	Toets	Wettelijke (Europese) grenswaarde	WHO-advieswaarde (2005)	WHO-advieswaarde (2021)
Stikstofdioxide (NO₂)	Jaargemiddelde concentratie	40 µg/m ³	40 µg/m ³	10 µg/m ³
	Uurgemiddelde concentratie	Max. 18 keer per jaar meer dan 200 µg/m ³	200 µg/m ³	
	Etmaalgemiddelde concentratie			25 µg/m ³
Fijnstof (PM₁₀)	Jaargemiddelde concentratie	40 µm/m ³	20 µg/m ³	15 µg/m ³
	Etmaalgemiddelde concentratie	Max. 35 keer per jaar meer dan 50 µg/m ³	50 µg/m ³	45 µg/m ³
Fijnstof (PM_{2,5})	Jaargemiddelde concentratie	25 µg/m ³	10 µg/m ³	5 µg/m ³
	Etmaalgemiddelde concentratie		25 µg/m ³	15 µg/m ³

Tabel 1: normstelling luchtkwaliteit voor stikstofdioxide en fijnstof. Deze tabel geeft ook de aangescherpte WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit van 2021 weer. In 2022 wordt de Europese richtlijn voor luchtkwaliteit herzien. Men streeft ernaar om de huidige wettelijke (Europese) grenswaarden meer in overeenstemming te brengen met de nieuwe WHO-advieswaarden (2021).

2.2 Aandacht voor gezonde lucht blijft nodig

De ontwikkeling van de luchtkwaliteit en de gezondheidssimpact daarvan richting 2030 wordt door het RIVM in beeld gebracht op basis van vastgesteld en voorgenomen nationaal en Europees (bron)beleid op relevante bronnen van luchtverontreiniging (zoals industrie, mobiliteit, landbouw). Ook de effecten van de maatregelen die binnen het SLA-verband genomen worden door Rijk, provincies en gemeenten worden bij de prognoses voor 2030 betrokken. Het RIVM neemt in deze doorrekening ook concrete maatregelen die volgen uit het klimaatakkoord en de stikstofaanpak mee. De huidige beschikbare prognoses van het RIVM laten zien dat we op koers liggen om in 2030 te kunnen voldoen aan de (oude) WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit uit 2005. Het is dan zaak dat al het vastgestelde en voorgenomen beleid wordt uitgevoerd en dat er geen tegenvallers zijn in de effecten van dat beleid. Dit maakt dat we niet achterover kunnen leunen, maar dat aandacht voor gezonde lucht nodig blijft.

2.3 Relatie opgaven voor luchtkwaliteit, natuur en biodiversiteit en klimaat

Het hoofddoel van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht en van nationale Schone Lucht Akkoord is de verbetering van de luchtkwaliteit (NO₂ en fijnstof) ten behoeve van de volksgezondheid. Hier ligt dan ook onze gezamenlijke focus bij de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht.

De opgave voor gezonde lucht is nauw verweven met andere beleidsdoelen aangezien maatregelen voor gezonde lucht effect hebben op andere doelen en vice versa. Deze koppeling bestaat met de Klimaat- en Energieopgave, de opgave op Natuur en Biodiversiteit (stikstofaanpak), verduurzaming van mobiliteit (diverse mobiliteitsprogramma waaronder het Regionaal Mobiliteitsplan) en de verduurzaming van de landbouw (Samenwerkingsagenda Landbouw). In de aanpak van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht wordt deze koppeling waar relevant gelegd.

2.4 Aanpak Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht

De luchtkwaliteit verbeteren kan de provincie niet alleen. Luchtverontreiniging houdt zich niet aan gemeente-, provincie- of landsgrenzen. Voor gezonde lucht is samenwerking met alle overheidslagen op diverse thema's noodzakelijk. Dit doen we binnen de regio en daarnaast neemt de Provincie Utrecht deel aan de samenwerking binnen het SLA. De provincie Utrecht is een actieve partner van het SLA en is namens de 12 provincies lid van de stuurgroep van het landelijke SLA.

De (inter)nationale luchtvervuiling bepaalt voor een groot deel hoe hoog de concentraties in de provincie Utrecht zijn. *Brongerichte maatregelen* op Europees en nationaal niveau zijn daarom de meest effectieve maatregelen. Voor het behalen van de ambitie van een luchtkwaliteit die voldoet aan de WHO-advieswaarden is inzet van Europa en het Rijk noodzakelijk. Deelname aan Europese en nationale netwerken is van groot belang, omdat op Europees niveau veel winst voor gezondheid te realiseren is. Denk hierbij aan maatregelen om voertuigen, industrie of particuliere kachels schoner te krijgen. Binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht hebben we een stevige inzet op de lobby in het nationale SLA en het Europese speelveld. Dat is extra relevant omdat de Europese commissie in 2022 de richtlijn voor luchtkwaliteit gaat herzien.

De uitstoot van lokale en regionale bronnen vanuit onze provincie is ongeveer 4 à 5% van het Nederlandse totaal. De blootstelling van de inwoners aan concentraties luchtverontreinigende stoffen in de provincie Utrecht is echter hoger dan gemiddeld in Nederland, omdat we binnen onze provincie te maken hebben met een hoge achtergrondconcentratie van luchtverontreiniging door bronnen uit binnen- en buitenland. Luchtverontreiniging is daarmee een complex probleem, met veel veroorzakers en kan alleen door alle partijen samen worden opgelost. *Regionale en lokale maatregelen*, samen met maatregelen in binnen- en buitenland, zijn nodig om gezondheidswinst te behalen voor onze inwoners. De regio kan bijdragen aan het versnellen van het behalen van de ambities, bewustwording (ook bij het Rijk en Europa) en een stevig netwerk. Als Provincie Utrecht proberen we zoveel mogelijk Utrechtse gemeenten te betrekken bij de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht. De gemeente is een overheidslaag waar concrete maatregelen genomen kunnen worden. Hoe meer partijen werk maken van gezonde lucht, hoe meer we kunnen bereiken. Dit doen we door regionale kennisdeling op verschillende deelthema's en faciliteren en stimuleren van concrete projecten bijvoorbeeld via de SPUK-SLA.

Consumenten/ huishoudens zijn momenteel de belangrijkste bron van de fijnere fractie van fijnstof binnen de regio. Daarom werken we, zowel in de regio als sinds 2020 binnen SLA-verband, samen aan de beperking van de emissies van houtrook en vermindering van de overlast door *particuliere houtstook*. Voor stikstofdioxide is het verkeer en vervoer de grootste bron binnen de provincie Utrecht. Dit betreft *rijks-, provinciale en gemeentelijke wegen*,

binnenvaart en mobiele werktuigen. Vanuit de diverse provinciale programma's werken we binnen en buiten de regio samen aan de transitie naar duurzame mobiliteit. Gezonde leefomgeving en luchtkwaliteit worden hierin meegenomen. Binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht willen we verkennen hoe we met *Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving* (verder: *VTH*) voor de bronnen *industrie, landbouw en mobiele werktuigen* schonere lucht kunnen bereiken (onder industrie valt ook het gebruik van biomassa. Over de wenselijkheid hiervan is beleid opgenomen in de Omgevingsvisie provincie Utrecht en over de toepassing ervan zijn regels opgenomen in de Omgevingsverordening. Emissie-eisen voor luchtkwaliteit zijn aangescherpt in het kader van het SLA in het landelijke Besluit activiteiten leefomgeving.). En we werken samen met gemeenten aan een handreiking *voor gevoelige bestemmingen* om kinderen en mensen die extra gevoelig zijn voor luchtverontreiniging beter te beschermen.

Burgerparticipatie door meten met sensoren krijgt binnen de regio steeds meer vorm. Burgerparticipatie is belangrijk als het gaat om inzicht over en bewustwording van luchtkwaliteit onder andere bij jongeren. Daarnaast draagt het bij aan het begrip van de mogelijkheden die deze vorm van burgerwetenschap in de toekomst kan bieden bij het verder versterken en verfijnen van het meetnet voor luchtkwaliteit. Voor het bereiken van de burger, maar ook andere belanghebbenden in de regio werken we aan een *communicatiestrategie* voor luchtkwaliteit.

3. Relatie Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig

Het Bodem- Water- en Milieuplan vormde het beleidskader van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht van 2018. Het milieudeel daarvan, met daarin het onderwerp luchtkwaliteit, is opgenomen in het Ontwerp Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig 2022-2025. Bij vaststelling van het definitieve Omgevingswetprogramma Gezond en Veilig komt het Bodem, Water en Milieuplan te vervallen. Vanaf dat moment vormt het programma Gezond en Veilig het beleidskader voor de herijkte Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht. De hoofdlijnen van het Utrechtse luchtbeleid worden vastgelegd in het programma Gezond en Veilig. De Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht bevat de verdere concretisering van de inzet voor betere luchtkwaliteit.

De Omgevingsvisie bevat de keuzes die de provincie maakt voor onze leefomgeving. Eén van de doelen van de Omgevingsvisie is een leefomgeving die gezondheid en veiligheid van haar inwoners, werkenden en bezoekers, beschermt en bevordert. Het programma Gezond en Veilig is opgesteld als uitwerking van dit onderdeel van de Omgevingsvisie. Het beschrijft de inzet van de Provincie Utrecht om dit brede en ambitieuze doel, samen met alle andere betrokkenen, dichterbij te brengen. Het programma Gezond en Veilig geeft aan hoe provincie Utrecht invulling geeft aan de wettelijke verplichting onder de Omgevingswet om gezondheid mee te wegen in beleid.

Vanuit het programma Gezond en Veilig wordt integraal gewerkt aan het realiseren van een gezonde leefomgeving. Schone lucht is één van de factoren die de leefomgeving gezond maakt. Luchtkwaliteit wordt meegenomen bij de advisering door het programma Gezond en Veilig op de ruimtelijke ontwikkelingen van de provincie. Onze ambitie op gezonde lucht focust op het jaar 2030. Daarom ligt het voor de hand om de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht op termijn te verlengen tot 2030. Het Programma Gezond en Veilig vormt het kader waarbinnen dit geregeld kan worden.

De Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht is gestart in 2018 en vormt een flexibele agenda die loopt tot het eind van de provinciale coalitieperiode in 2023. Met de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht beschrijven wij de inzet van provincie Utrecht binnen deze Uitvoeringsagenda en vullen wij de Utrechtse regionale samenwerking op gezonde lucht nader in.

Aan de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht is een structureel budget verbonden van E 250.000 per jaar tot eind van de coalitieperiode. Ook met de herijkte uitvoeringsagenda houden we ons aan het jaarlijkse budget van onze meerjarenbegroting.

4. Relatie nationale Schone Lucht Akkoord (SLA)

Het nationale Schone Lucht Akkoord (SLA) is een bestuurlijke overeenkomst tussen het Rijk, provincies en gemeenten met als doel te werken aan de permanente verbetering van de luchtkwaliteit in Nederland. Het SLA is gestart in 2020 en loopt tot 2030. In het SLA zijn maatregelen opgenomen die het Rijk, provincies en gemeenten nemen binnen de eigen bevoegdheden en mogelijkheden. Alle provincies en tot nu toe 100 gemeenten zijn hierbij aangesloten. Deelname aan het SLA vraagt van gemeentelijke SLA partners om hun eigen luchtplan op te stellen met hun focus en acties.

In januari 2020 ondertekende de provincie Utrecht het SLA. Sindsdien werken we veel samen met partners om onze ambities op schone lucht te halen. De provincie Utrecht levert de bestuurder die namens alle provincies in de stuurgroep SLA zitting heeft. Daarnaast zijn we vertegenwoordigd in alle ambtelijke themagroepen van het SLA. Provincie Utrecht trekt daarbij de landelijke themagroep internationaal.

Momenteel zijn negen Utrechtse gemeenten (dit zijn de gemeenten Utrecht, Amersfoort, Houten, Nieuwegein, Zeist, Utrechtse Heuvelrug, Renswoude, Rhenen en Veenendaal) bij het SLA aangesloten. De drie Utrechtse gemeenten die deel uitmaken van de regio Foodvalley hebben hun uitvoeringsplan voor SLA in dat regionale verband vastgesteld. We moedigen gemeenten aan zich bij het SLA aan te sluiten, maar ondertekening van het SLA is voor ons geen doel op zich. Belangrijker is dat gemeenten de lucht gezonder willen maken en daar beleid op maken. Daarvoor kunnen zij zich aansluiten bij het netwerk van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht.

Het SLA vormt een kennis- en samenwerkingsplatform waarin de aanpak per thema nader ontwikkeld wordt. In het SLA leren partijen van elkaar door pilots en voorbeeldprojecten te delen, zoals de pilot stookverbod bij stookalert en de pilot houtrookarme wijken. Door de kennis en krachten te bundelen ontwikkelen we binnen het SLA handvatten voor gemeentelijk beleid, bijvoorbeeld handreikingen rond scherper vergunnen van industrie en veehouderij onder de Omgevingswet.

De provincie pakt op regionaal niveau een ondersteunende rol door, passend bij de opgaven die spelen in onze provincie en de behoefte van de regio, te onderzoeken waar alle Utrechtse gemeenten die willen werken aan gezonde lucht en andere stakeholders elkaar regionaal kunnen versterken. Deze rolopvatting ten aanzien van het Schone Lucht Akkoord is tussen de gezamenlijke provincies in Internationaal Provinciaal Overleg (IPO)-verband overeengekomen.

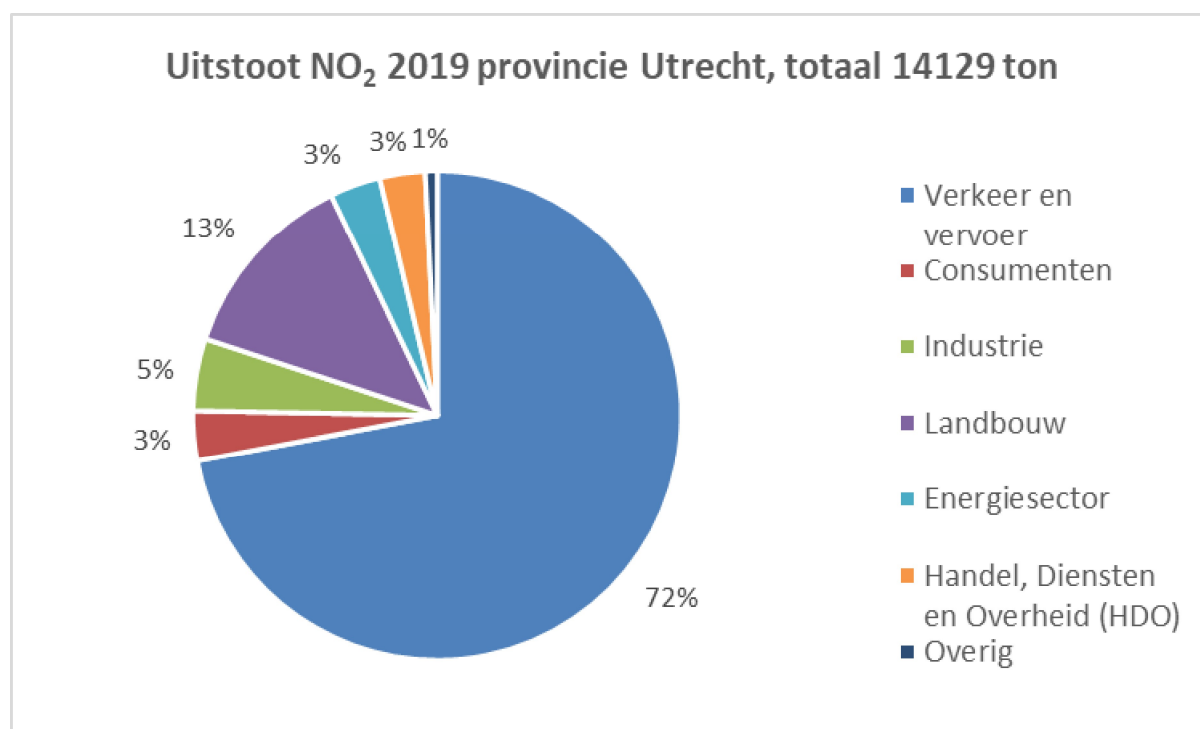
Binnen het SLA-verband wordt gewerkt aan een kennisagenda om in de toekomst zo effectief mogelijk beleid te maken op schone lucht en zo gezondheidswinst realiseren. Binnen het SLA vindt ook de monitoring van de effecten van luchtverontreiniging plaats. Voor het meten van luchtverontreiniging worden instrumenten ontwikkeld waarmee de gezondheidseffecten van maatregelen door decentrale overheden beter in beeld worden gebracht (zie ook H8). Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat stelt in 2022 voor de SLA-partners een specifieke uitkering SLA (verder SPUK-SLA) open (van 1 april 2022 – 1 oktober 2022). Dit is een specifieke uitkering voor decentrale overheden die SLA-partner zijn, waarmee cofinanciering bij het Rijk aangevraagd kan worden. Deze financiering is bedoeld voor het versterken van concrete projecten die de luchtkwaliteit verbeteren. Bij samenwerkingsprojecten uit de regio die in aanmerkingen kunnen komen voor de SPUK-SLA, kijken we in 2022 of het mogelijk is om vanuit de provincie te matchen om zo, met aanvullende financiering vanuit het Rijk, extra winst op luchtkwaliteit te behalen.

5. Luchtkwaliteit in kaart

5.1 Belangrijkste bronnen binnen de provincie Utrecht

De uitstoot van lokale en regionale bronnen vanuit onze provincie is ongeveer 4 à 5% van het Nederlandse totaal. Met de aanpak van de belangrijkste bronnen in de provincie Utrecht dragen we niet alleen bij aan verbetering van de luchtkwaliteit binnen de provincie Utrecht, maar ook daarbuiten.

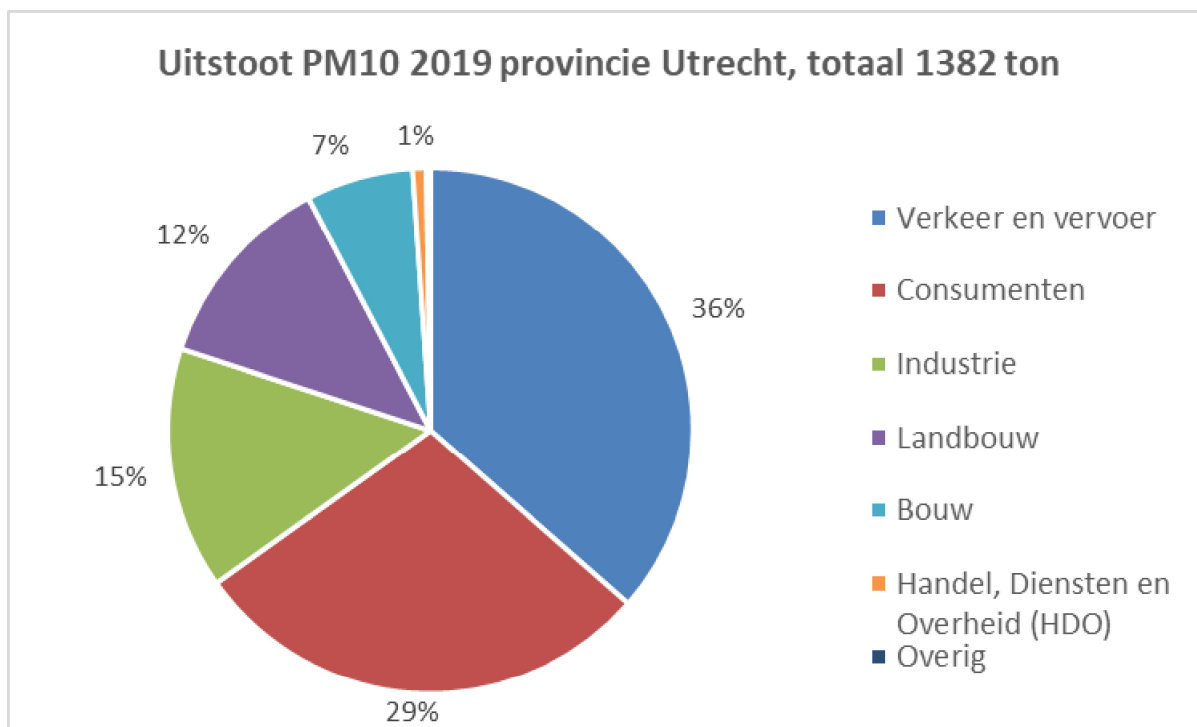
De belangrijkste bronnen van luchtverontreiniging in de provincie Utrecht zijn: Verkeer en vervoer, Consumenten/huishoudens, Industrie en Landbouw. Figuur 1 laat de uitstoot van de verschillende sectoren in de provincie Utrecht zien.

Figuur 1: Bijdragen van verschillende sectoren in 2019 aan de emissie stikstofdioxide (NO₂) in de provincie Utrecht (bron Emissieregistratie RIVM 2021)

Sector	Uitstoot (NO ₂)
Verkeer en vervoer	72%
Consumenten	3%
Industrie	5%
Landbouw	13%
Energie	3%
Handel, diensten, overheid (HDO)	3%
Overig	1%

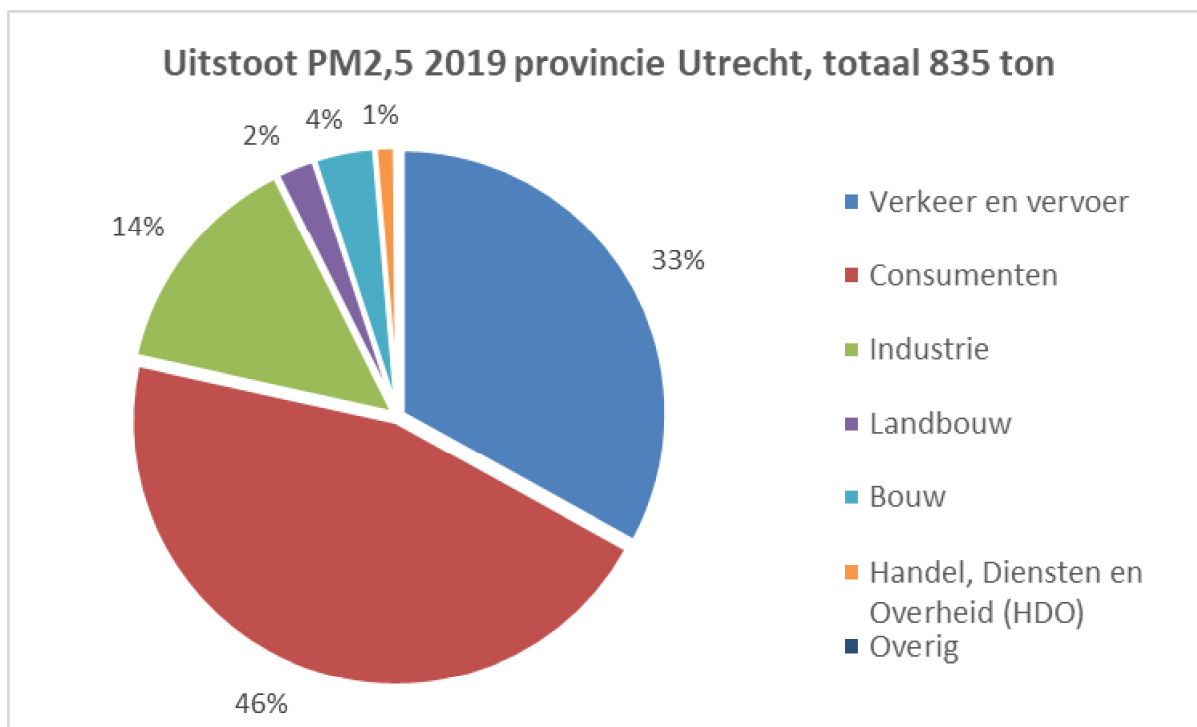
Tabel 2: Ondersteunende tabel bij figuur 1

Figuur 2: Bijdragen van verschillende sectoren in 2019 aan de emissies fijnstof (PM₁₀) in de provincie Utrecht (bron Emissieregistratie RIVM 2021)

Sector	Uitstoot (PM ₁₀)
Verkeer en vervoer	36%
Consumenten	29%
Industrie	15%
Landbouw	12%
Bouw	7%
Handel, diensten, overheid (HDO)	1%
Overig	1%

Tabel 3: Ondersteunende tabel bij figuur 2

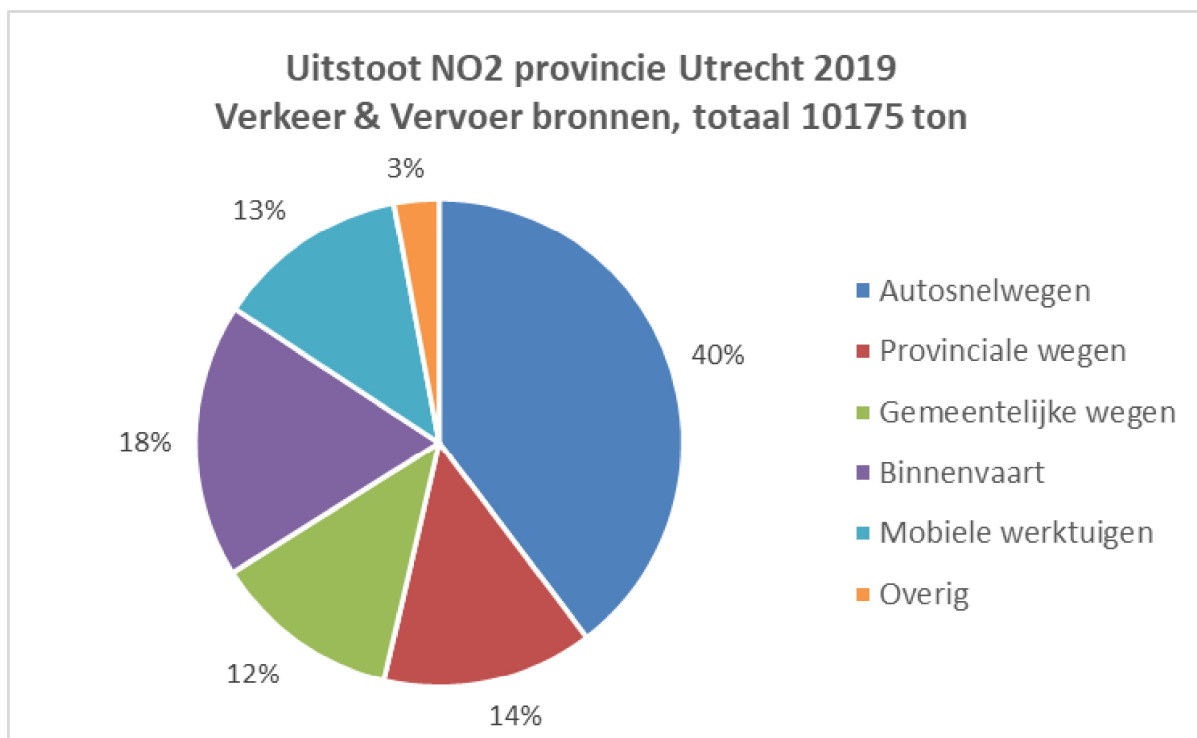
Figuur 3: Bijdragen van verschillende sectoren in 2019 aan de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) in de provincie Utrecht (bron Emissieregistratie RIVM 2021)

Sector	Uitstoot (PM _{2,5})
Verkeer en vervoer	33%
Consumenten	46%
Industrie	14%
Landbouw	2%
Bouw	4%
Handel, diensten, overheid (HDO)	1%
Overig	0%

Tabel 4: Ondersteunende tabel bij figuur 3

Voor de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) is Consumenten/huishoudens inmiddels de belangrijkste bron geworden. Dit komt door het schoner worden van het wegverkeer waardoor de relatieve bijdrage van Consumenten/huishoudens steeds groter is geworden. Ook is het sinds vorig jaar mogelijk om het “condenseerbaar fijnstof” uit houtkachels zichtbaar te maken in de modellen. Dit heeft ook geleid tot een correctie van de bijdrage van Consumenten/huishoudens ten opzichte van eerdere jaren, waardoor het percentage groter is geworden. De houtstook bedraagt 53% van het aandeel van consumenten/huishoudens, dat is 24% op de totaalemissie van de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) in provincie Utrecht.

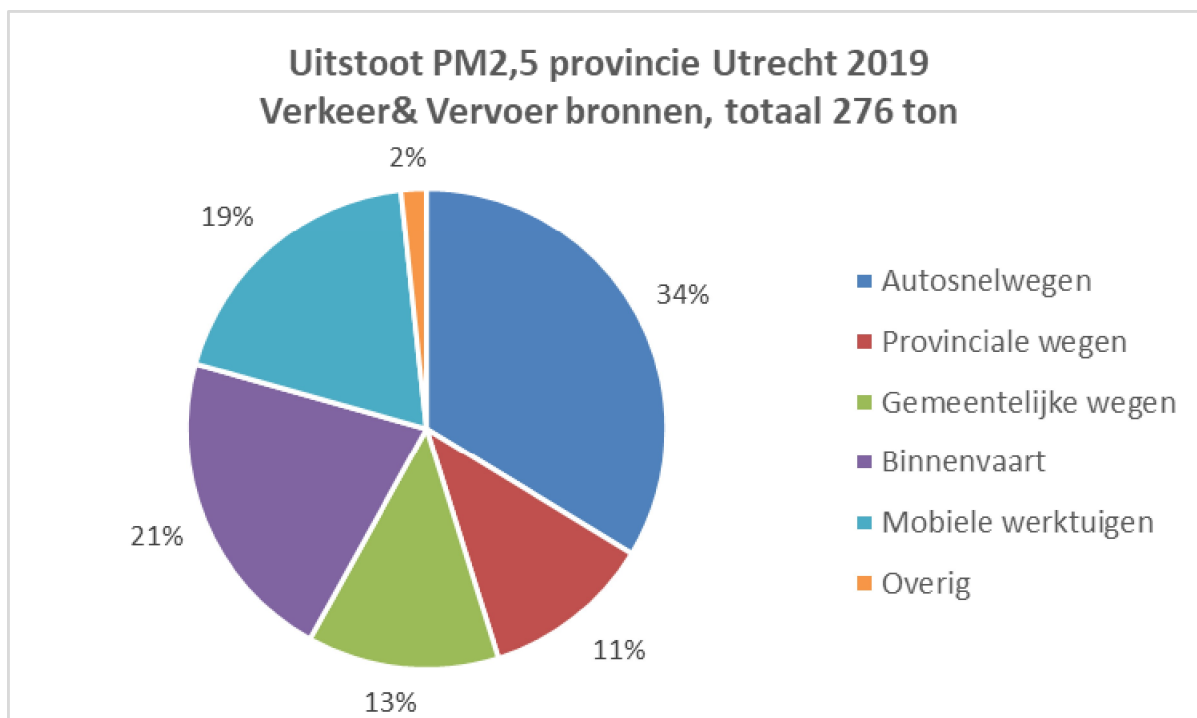
Voor stikstofdioxide is het Verkeer en vervoer de grootste bron in de provincie Utrecht. In figuur 2 is de sector Verkeer en vervoer verder uitgesplitst in diverse sub-sectoren. Naast het wegverkeer op de Rijks-, provinciale en gemeentelijke wegen is er sprake van een substantiële bijdrage van de binnenvaart en mobiele werktuigen. Dit geldt ook voor de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}).

Figuur 4: Percentage uitstoot stikstof van diverse bronnen van Verkeer en vervoer in 2019 in de provincie Utrecht (bron: Emissieregistratie RIVM 2021)

Bron verkeer en vervoer	Uitstoot (NO ₂)	
Autosnelwegen	40%	
Provinciale wegen	14%	
Gemeentelijke wegen	12%	
Binnenvaart	18%	
Mobiele werktuigen	13%	
Overig	3%	

Tabel 5: Ondersteunende tabel bij figuur 4

Figuur 5: Percentage uitstoot fijnstof (PM_{2,5}) van diverse bronnen van Verkeer en vervoer in 2019 in de provincie Utrecht (bron: Emissieregistratie RIVM 2021)

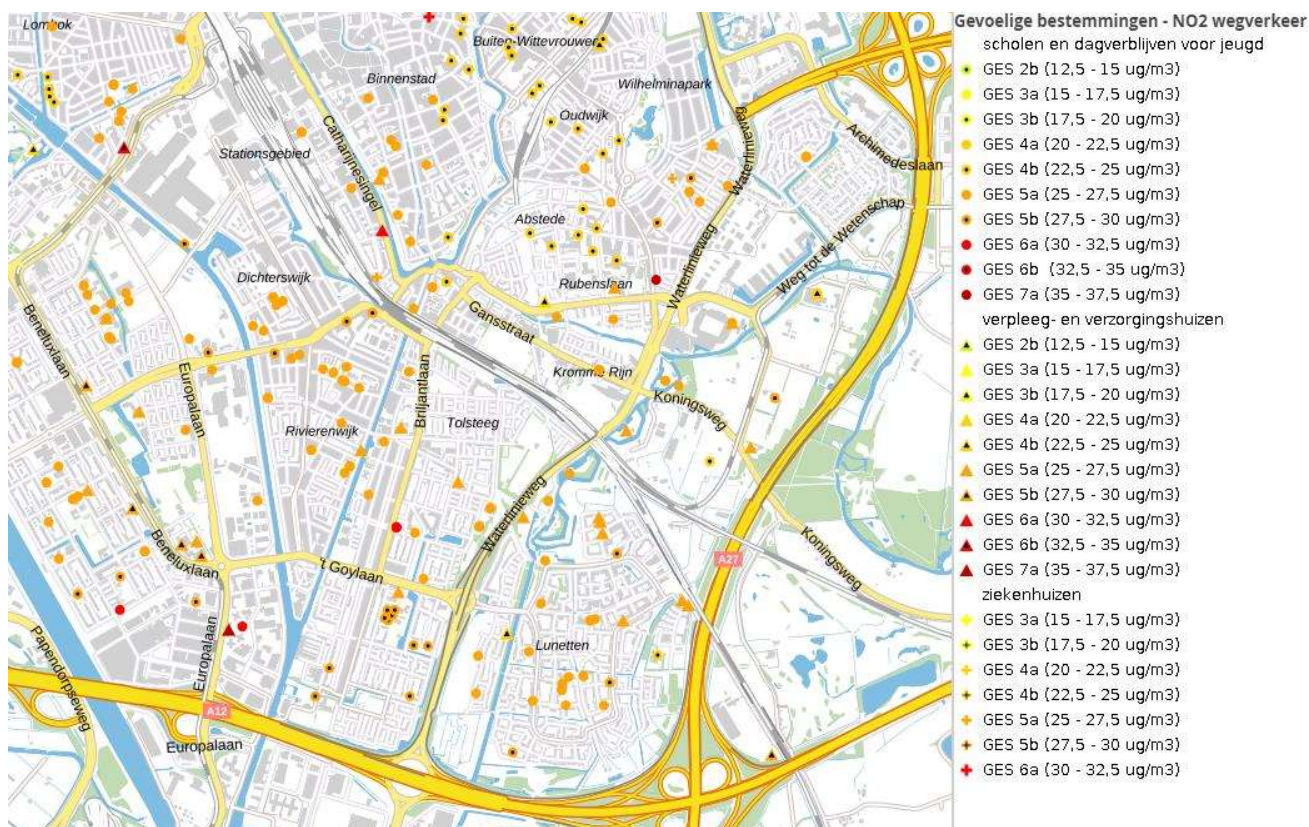
Bron verkeer en vervoer	Uitstoot (PM _{2,5})
Autosnelwegen	34%
Provinciale wegen	11%
Gemeentelijke wegen	13%
Binnenvaart	21%
Mobiele werktuigen	19%
Overig	2%

Tabel 6: Ondersteunende tabel bij figuur 5

5.2 Gevoelige bestemmingen

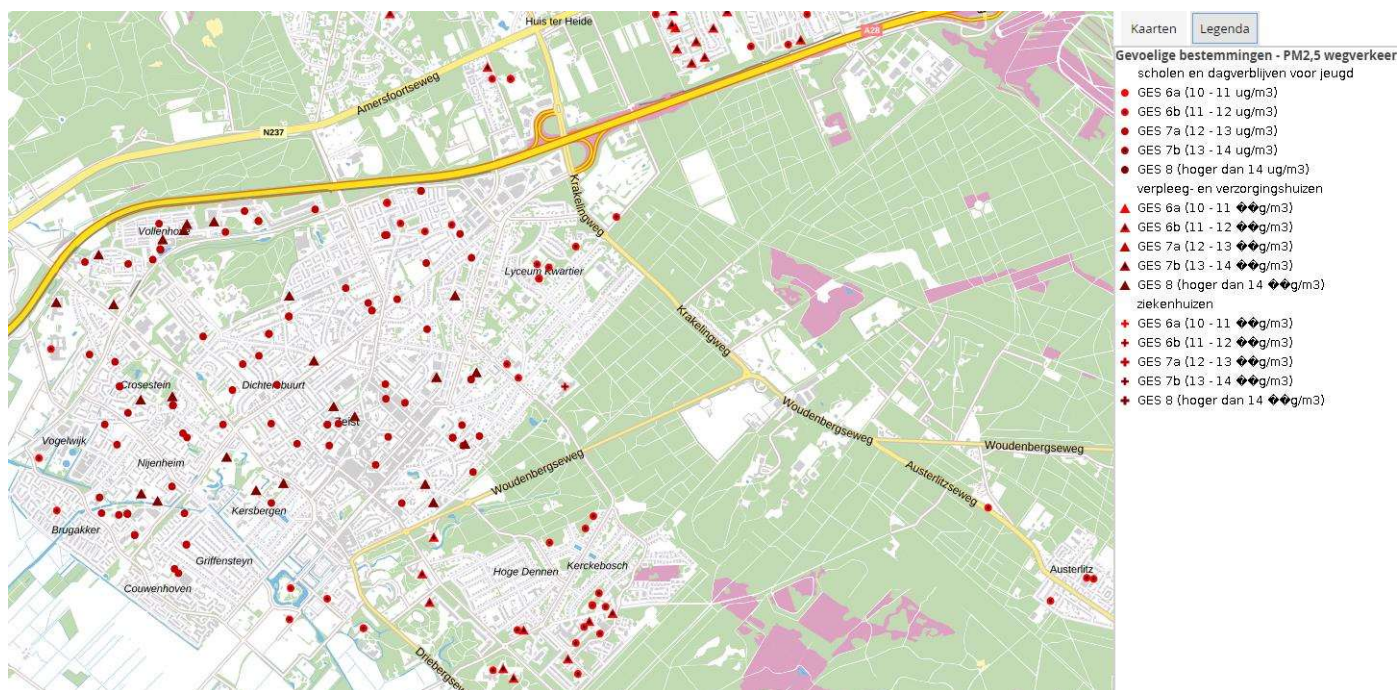
Kinderen, ouderen en mensen met luchtwegaandoeningen (vooral astmapatiënten) en hart- en vaatpatiënten zijn mensen die extra gevoelig zijn voor luchtverontreiniging, de zogenoemde ‘hooggevoelige groepen’. Deze categorie heeft in het dagelijks leven meer last van luchtverontreiniging, worden eerder ziek en moeten als gevolg van luchtverontreiniging meer medicijnen gebruiken. De gezondheidsraad gaf in 2018 aan dat ter bescherming van hoogrisicogroepen bovenop generiek luchtkwaliteitsbeleid extra gezondheidswinst te bereiken is door aanvullend, lokaal specifieke beleidsmaatregelen te nemen.

In onderstaand figuren 3 en 4 worden voorbeelden van de gevoelige bestemmingen in de gemeenten Utrecht en Zeist met blootstelling aan fijnstof PM_{2,5} uitgedrukt in een GES-score (Gezondheidseffectscreening). Met de GES-score kan de milieugezondheidskwaliteit van de gevoelige bestemmingen op locatie worden uitgedrukt. Deze varieert van GES score 1 (goed) tot GES score 8 (zeer onvoldoende). Met de GES-score kan de milieugezondheidskwaliteit ten gevolge van diverse stoffen en thema's worden vergeleken.

Figuur 6: Kaart met Gevoelige bestemmingen in de stad Utrecht (geen woningen)

Bron: webkaart provincie Utrecht ([bekijk de kaart in de viewer](#))

Figuur 7: Kaart met Gevoelige bestemmingen in Zeist (geen woningen)

Bron: webkaart provincie Utrecht ([bekijk de kaart in de viewer](#))

Bijgevoegde link geeft het beeld voor milieugezondheidskwaliteit van gevoelige bestemmingen in heel de provincie Utrecht.

In tabel 2 staat een overzicht van het aantal gevoelige bestemmingen en de blootstelling aan concentraties van de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) in de provincie Utrecht.

Concentratie PM_{2,5} in µg/m³	Woningen	Scholen en kinderdag verblijven	Verpleeg- en Verzorgings- tehuizen	Ziekenhuizen
10 - 11	39	-	3	6
11 - 12	133.238	626	215	12
12 - 13	336.344	1.697	401	6
13 - 14	115.339	446	67	1
Meer dan 14	1.568	2	1	1

Tabel 2: Aantal gevoelige bestemmingen op locaties en fijnstof (PM_{2,5}) concentraties 2018.

In de webkaart provincie Utrecht wordt dit per gemeente weergegeven ([bekijk de kaart in de viewer](#)).

Op dit moment wordt het beleid rond gevoelige bestemmingen geregeld in het Besluit gevoelige bestemmingen. Het Besluit gevoelige bestemmingen komt niet terug onder de Omgevingswet. Overheden (gemeenten) kunnen met de instrumenten van de Omgevingswet (zoals het opnemen van omgevingswaarden in omgevingsvisie of omgevingsplan) sturen op het toelaten van nieuwe functies, zoals gevoelige gebouwen of uitbreidingen van gevoelige bestemmingen op bepaalde locaties met het oog op de volksgezondheid. Daarom kijken we voor gevoelige bestemmingen naar speciale oplossingen met als doel gemeenten te helpen bij het maken van goede afwegingen voor deze groep. Dit doen we met een handreiking gevoelige bestemmingen (zie ook H6.1).

6. Herijking per thema

6.1 Gezondheid en Gevoelige bestemmingen

Onze ambitie

- Vermindering van de blootstelling aan luchtverontreiniging op bestemmingen waar mensen verblijven die extra gevoelig zijn voor luchtverontreiniging, zoals scholen, kinderopvang, verpleeg- of verzorgingstehuizen of woningen (Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht, vastgesteld 2 juli 2018)
- Luchtkwaliteit en gezondheid integraal meewegen bij (beleids)beslissingen van de provincie Utrecht.

Wat hebben we bereikt?

In de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht 2018 is gezondheid als uitgangspunt gekozen voor het luchtkwaliteitsbeleid. Dit betekent dat luchtkwaliteit integraal meegewogen wordt bij (beleids)beslissingen van de provincie Utrecht. Dit is ook het doel van het programma Gezond en Veilig dat begin 2022 vastgesteld wordt. In de afgelopen periode is het streven naar “permanente verbetering van luchtkwaliteit door toe te werken naar de WHO-advieswaarden (2005) in 2030” opgenomen in de Omgevingsvisie van de provincie en relevante programma’s zoals het mobiliteitsprogramma en de landbouwvisie. We blijven er op toezien dat het thema gezonde lucht binnen de grote regionale transitie-opgaven en programma’s (woningbouw, energietransitie en verduurzaming mobiliteit en landbouw) meegenomen wordt, bijvoorbeeld bij het dilemma van woningbouwopgave in buurt van grote infrastructuur.

Pilot Schoolvent. Op een bestaande gevoelige bestemming in een omgeving met een matige luchtkwaliteit is een innovatieve luchtbehandelingsinstallatie (Schoolvent) getest, waarin een geluidsarm fijnstoffilter wordt gecombineerd met een energiezuinige koeling. Het betreft een middelbare school die vlakbij een snelweg en een drukke gemeentelijke weg staat. De proefmetingen laten een positief resultaat zien. In de geklimatiseerde lokalen zorgt de filtering voor een 70 tot 96 procent lagere fijnstofconcentratie vergeleken met het referentielokaal. Dankzij het lagedrukfilter kan wel 80 procent worden bespaard op het energieverbruik van de ventilator. De temperatuur was in de zomer gemiddeld vier graden lager dan in het referentielokaal. De school heeft de toepassing van het systeem uitgebreid naar meer lokalen. Het installeren van de luchtbehandelingsinstallatie vraagt een forse investering, dat kan voor scholen problematisch zijn.

Hoe gaan we verder?

De rol van de provincie bestaat vooral uit het faciliteren van gemeenten bij het gevoelige bestemmingenbeleid. En op de momenten dat gemeenten formeel en informeel reactie vragen op hun omgevingsvisie, -plannen en concrete projecten geven wij *integraal advies op gezonde leefomgeving*. Luchtkwaliteit maakt daar onderdeel van uit. Dit loopt via programma Gezond en Veilig.

Ontwikkelen handreiking voor gemeenten. Er is een aantal situaties bekend waarbij gevoelige bestemmingen (scholen, kinderopvang, bejaarden-, verpleeg- of verzorgingstehuizen of woningen) op locaties staan met een matige luchtkwaliteit. Daarom werken wij aan een handreiking luchtkwaliteit en gezondheid. Wij werken in de handreiking langs twee sporen:

- Via het ruimtelijk spoor zoveel mogelijk voorkomen van nieuwe gevoelige

bestemmingen op hoogbelaste locaties.

- Maatwerk om meer bescherming te bieden aan bestaande gevoelige bestemmingen op hoogbelaste locaties.

Deze twee sporen krijgen vorm in de handreiking die opgesteld wordt door de provincie Utrecht, in samenwerking met de Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD). Voor het opstellen van de handreiking organiseren we workshops voor de Utrechtse gemeenten. Daarin halen we onder andere op waar de gemeenten tegenaan lopen. Gemeenten krijgen met de beschreven aanpak een handvat bij het beoordelen van maatregelen voor gevoelige bestemmingen. De resultaten van de Schoolvent pilot verwerken we in de handreiking. Na het opstellen van de handreiking verkennen we mogelijke vervolgacties.

Binnenklimaat. Afgezien van de Schoolvent pilot, waaruit blijkt dat een goed ventilatiesysteem gezondheidsklachten aanzienlijk verminderd, was het binnenklimaat geen onderwerp in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht. Ook valt het onderwerp vooralsnog buiten de scope van het nationale SLA. De WHO geeft echter aan dat hier veel winst is te behalen. Door de Covid-pandemie heeft het onderwerp ventilatie de afgelopen tijd een versnelling gekregen. We willen onze inzet verkennen door:

- Te inventariseren hoe groot het effect van het binnenklimaat is op de gezondheid; welke informatie al voor handen is; wat wettelijk verankerd is; welke maatregelen aantoonbaar effect hebben en wat er nationaal en regionaal in ander verband reeds loopt;
- Lobby richting het rijk, onder andere via het nationale SLA om aandacht voor het belang van dergelijke oplossingsrichtingen onder de aandacht te brengen. We benutten hiervoor de resultaten en bevindingen van de schoolventilatie pilot. De positieve bevindingen van deze pilot gaan wij uitdragen naar gemeenten en schoolbesturen. De ambassadeur voor gezondheid en gevoelige bestemmingen neemt hierin zijn rol;
- Vervolgens de rol van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht voor dit onderwerp te bepalen. Denk daarbij aan bewustwording en voorlichting.

Ontwikkelingen in nationale SLA-verband. In het nationale SLA wordt een gebiedsgerichte aanpak voor hoogblootgestelde locaties uitgewerkt. Het RIVM heeft een methode uitgewerkt waarmee kan worden gedefinieerd welke gebieden hoogbelast zijn. Middels pilots, gericht op gebiedstypen, wordt doorgerekend welke maatregelen effectief kunnen zijn. Deze doorrekeningen worden door het RIVM uitgevoerd. Wij onderzoeken samen met de gemeente Utrecht de mogelijkheid om aan te sluiten bij deze SLA pilot, voor gebiedstype 'grootstedelijk met veel mobiliteit'. Het doel van deze pilots voor het SLA is inzicht te verkrijgen in de bijdrage van verschillende bronnen, onderzoeken hoe een effectieve gebiedsgerichte aanpak er voor de verschillende gebieden uit kan zien en wat de bijdrage van verschillende maatregelen en partijen hieraan kan zijn. De resultaten van deze pilot kunnen wij gebruiken bij de opstelling van de handreiking gevoelige bestemmingen. De kracht van deze aanpak is dat vanuit Rijk, provincie en gemeente gezamenlijk gekeken wordt naar de oplossingen voor het specifieke gebied. De aanbevelingen die hieruit volgen kunnen ook door andere delen van het land worden gebruikt.

Nieuwe thema's. Het advies van de Gezondheidsraad voor ultrafijnstof (Gezondheidsraad, 15 september 2021) en de aangescherpte WHO-advieswaarden (september 2021) zijn voorbeelden van nieuwe inzichten op luchtkwaliteit. Binnen het SLA-verband wordt in beeld gebracht in welke mate nieuwe thema's invloed hebben op de SLA-doelstellingen, -beleid en -aanpak. Wij verkennen wat dit betekent voor de aanpak in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht.

6.2 Mobiliteit, mobiele werktuigen en binnenvaart

Context

Verkeer en vervoer is in onze regio een grote bron van luchtverontreiniging. Met maatregelen waarmee we mobiliteit verminderen en/of verschonen kunnen we de luchtkwaliteit dus verbeteren. Ook de uitstoot van de binnenvaart en mobiele werktuigen draagt binnen onze provincie substantieel bij aan de luchtverontreiniging.

Onze ambities

- Verminderen van de negatieve effecten van mobiliteit op de leefomgeving, waaronder de luchtkwaliteit. Dit geldt voor automobilititeit, mobiele werktuigen en binnenvaart (Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht, vastgesteld 2 juli 2018).
- Stimuleren van de overstap naar zero-emissie brandstoffen, voor alle modaliteiten (Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht, vastgesteld 2 juli 2018)
- Bijdragen aan het realiseren van een landelijk dalende trend van emissies naar lucht ten opzichte van 2016 (Ambitie vanuit het SLA).

Wat hebben we bereikt?

De 'verschoning' van de stadsbussen en de streekbussen is een belangrijke stap bij het verbeteren van de luchtkwaliteit. De provincie is concessiebeheerder van zowel het stadsvervoer in de gemeente Utrecht als het streekvervoer in de provincie. Sinds september 2021 telt de provincie 142 elektrische bussen.

Langzaam individueel verkeer, (lopen en fietsen), is de schoonst denkbare vorm van mobiliteit. Daarnaast is het gezond en nemen fietsen minder ruimte in dan auto's. Om het fietsgebruik ook op middellange afstanden en met de elektrische fiets te stimuleren worden in totaal zes snelfietsroutes aangelegd. De aanleg van de snelfietsroute Utrecht – Amersfoort en Utrecht – Woerden is van start gegaan.

Recent (2021) is het waterstofconvenant ondertekend. Het waterstofconvenant beoogt een stimulans te zijn voor het gebruik van waterstof in de vervoerssector. Het gaat dan zowel om het opstarten van waterstoftankstations als om de ontwikkeling van voertuigen die op waterstof rijden of varen (personenauto's en bestelauto's, maar ook zware voertuigen als bussen en vrachtwagens, binnenvaartschepen). Waterstof is een zero-emissie brandstof waarbij er geen verbrandingsemissies van fijnstof of NO_x meer zijn.

Verder heeft de provincie Utrecht in 2018 de Declaration van Nijmegen ondertekend. Het doel van de verklaring is het versneld verminderen van de uitstoot door binnenvaartschepen. De uitvoering van dit manifest heeft concreet geleid tot:

- Varen met elektrische bootjes van Kotug-Citybarge in de stad Utrecht om bouw- en slooafval uit de stad te halen.
- Een initiatief om de oude motor te vervangen van een schip van een grote weg- en bouwaannemer.
- Onderzoek naar de mogelijkheid van de bouw van een waterstofschip, in samenwerking met de provincie Zuid-Holland in het Rh2ine-Platform.

Hoe gaan we verder?

Het beleid en de ambitie op het gebied van mobiliteit is verwoord in verschillende uitvoeringsprogramma's. We borgen het belang van schone lucht via de verschillende programma's van de provincie Utrecht en vanuit de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht leveren we inzichten aan deze programma's. Kennisdeling, intern binnen de provincie, maar zeker ook met gemeenten, is een belangrijk onderdeel bij veel mobiliteitsthema's. We rapporteren over de vorderingen via de betreffende uitvoeringsprogramma's en het RMP.

Naar aanleiding van het Klimaatakkoord werken we aan het *Regionale Mobiliteitsprogramma* (RMP). Ook de brandstoffenvisie gaat hier onderdeel van uitmaken. De focus van het RMP ligt op CO₂ reductie, maar wij laten het belang van gezonde lucht hierin doorklinken. Veel maatregelen die tot CO₂-reductie leiden dragen bij aan schone lucht. Het RMP-proces is leidend, wij brengen gedurende dit proces in beeld waar we vanuit de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht-regio Utrecht kunnen bijdragen. Zo kunnen de monitoringsgegevens die wij jaarlijks verzamelen en de tools die binnen het SLA ontwikkeld worden een onderbouwing vormen voor de gezondheidswinst van de mobiliteitsmaatregelen van het RMP. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden om gebruik te maken van de SPUK-SLA voor de financiering van concrete projecten.

In de *omgevingsvisie* wordt ingezet op meer ruimte geven aan fietsers en voetgangers, schoon en hoogwaardig openbaar vervoer, het stimuleren van schone brandstoffen en het tegengaan van vervuילend verkeer en vervoer. We willen een transitie maken door van individueel vervoer (aangedreven door fossiele brandstoffen) over te stappen naar gedeelde, collectieve en schone vervoermiddelen.

In het *uitvoeringsprogramma fiets* willen wij het fietsgebruik stimuleren, met als doel dat in 2023 50% van de ritten van korter dan 15 kilometer op de fiets plaatsvindt (in 2017 was dit 42%). We richten ons daarbij op een veilig, comfortabel en snel regionaal fietsnetwerk, met snelfietsroutes en voldoende en kwalitatief hoogwaardige voorzieningen. Meer fietsverkeer betekent vermindering van autoverkeer, waarbij fietsgebruik niet alleen de leefomgeving positief beïnvloedt maar ook de volksgezondheid.

Het *uitvoeringsprogramma Goederenvervoer* geeft richting aan onze inzet op vervoer over weg, spoor en water. Het verduurzamen van het goederenvervoer is hier onderdeel van. De provincie stimuleert efficiënt goederenvervoer en dringt tegelijkertijd de negatieve effecten (verslechtering van de luchtkwaliteit, overlast voor de omgeving) terug. Verder heeft de provincie Utrecht een voorbeeldfunctie bij het verduurzamen van de goederenstromen van en naar provinciale objecten en werken (facilitaire stromen en bouwverkeer). Ook op het gebied van stadslogistiek is nog winst te behalen. De rol van de provincie daarbij is vooral kennisdeling. Gemeenten staan hier voornamelijk voor aan de lat.

Openbaar vervoer. Een groot deel van de OV-vloot wordt inmiddels elektrisch aangedreven. Stapsgewijs zijn tot en met 2020 142 bussen vervangen door elektrische bussen. Streven is om in de loop van de volgende concessie, die start in 2025, te komen tot volledig duurzaam (zero-emissie) busvervoer. Er komen steeds meer van dit soort schone en stille bussen bij. Met als einddoel in 2028 zero emissie: een 100 procent volledig duurzaam regionaal openbaar vervoer dat wordt gereden door 500 e-bussen.

Voor alle provinciale wegen wordt een *netwerkperspectief* opgesteld. Dat wil zeggen dat voor elke provinciale weg (of deel van de weg) opnieuw beoordeeld wordt wat de maximaal

toegestane snelheid kan worden. Leefbaarheid (waaronder factoren geluid en luchtkwaliteit) wordt daarin nadrukkelijk meegenomen.

Zero-emissie brandstoffen. Het waterstofconvenant wordt uitgewerkt en uitgebreid met meer ondertekenaars. De elektrificatie van personenvervoer zal doorgaan, rijksbeleid is dat vanaf 2030 geen nieuwe auto's met een verbrandingsmotor worden verkocht. Met een volledig elektrisch wagenpark zijn wij er nog niet, zelfs niet als alle elektriciteit duurzaam is opgewekt. Ook na elektrificatie van alle voertuigen blijven banden- en remslijtage dominant bij de uitstoot van fijnstof door wegverkeer. Naast het zoeken van technische oplossingen is het stimuleren van langzaam vervoer, zoals fietsvervoer, een belangrijke oplossing.

Met maatschappelijke partners in de provincie werken we aan *het bevorderen van ander mobiliteitsgedrag*, bijvoorbeeld in samenwerking met de Natuur en Milieufederatie Utrecht die met het Servicepunt Gezonde Mobiliteit inwoners, bedrijven en gemeenten helpt om te kiezen voor schone vormen van mobiliteit.

Mobiele werktuigen. Mobiele werktuigen (zoals bouwmachines, veegwagens, aggregaten en landbouwwerktuigen) zijn een belangrijk onderdeel van het thema mobiliteit in het nationale SLA, omdat mobiele werktuigen een significante bijdrage hebben aan de negatieve gezondheidseffecten. De Rijksoverheid, provincies en gemeenten hebben met de aanbesteding van wegen en kunstwerken en via de (omgeving)vergunning een belangrijke invloed op de markt voor mobiele werktuigen. Ze kunnen fungeren als launching costumer, dat wil zeggen, 'eerste gebruiker', om daarmee de markt op weg te helpen. Het thema mobiele werktuigen wordt nader vorm gegeven in (het vervolg van) de Green Deal duurzame grond-, weg- en waterbouw (samenwerkingsplatform voor provincies), in lijn met het nationale SLA. Met SLA hebben we ons verbonden aan vereisten op gebied van duurzame inkoop. In het uitvoeringsprogramma goederenvervoer 2019-2023 is een actielijn opgenomen om de (facilitaire) goederen stromen van de eigen organisatie te verduurzamen. De gemeente Utrecht heeft dit thema opgenomen in het gemeentelijke uitvoeringsprogramma luchtkwaliteit 2020-2025 'Utrecht kiest voor gezonde lucht'. De gemeente Utrecht wil vanaf 2022 de meeste vervuilende mobiele werktuigen weren en onnodig stationair draaien terugdringen. Een onderzoek naar de mogelijkheden om dit juridisch te verankeren loopt. De resultaten worden in 2022 verwacht.

Binnenvaart. Scheepvaart is ten opzichte van vrachtvervoer over de weg relatief schoon, maar nog steeds een vervuilende sector. Het verduurzamen van deze sector levert derhalve winst op voor de luchtkwaliteit. Duurzame binnenvaart is onderdeel van een actielijn uit het uitvoeringsprogramma goederenvervoer 2019-2023. Enerzijds gaat het om het verschonen en verduurzamen van de binnenvaart en havens (alternatieve brandstoffen, elektrisch vervoer en waterstof), anderzijds gaat het om de modal shift, het stimuleren van goederenvervoer over water, en wel zo schoon mogelijk.

Verschillende projecten zijn daarvoor opgestart:

- Stimulering goederenvervoer over water en bouwen aan een netwerk voor publiek en private partijen voor goederenvervoer over water, met praktijkvoorbeelden/pilots (pilot vervoer van sloopmateriaal en bakstenen voor nieuwbouw / herbouw in de binnenstad)
- Samenwerking bevorderen om zo goederenvervoer over water te stimuleren in de regio Utrecht en deze samenwerking vastleggen dmv de intentieverklaring 'goederenvervoer over water'.
- Stimulering van de ontwikkeling van zero-emissie infrastructuur voor binnenvaart (bijvoorbeeld met walstroom voorzieningen, waarmee gebruik van aggregaten wordt terug gedrongen). Elektrisch met batterij of stroomkabel is de eerste stap, elektrisch waterstof op

de langere termijn.

- Organisatie diverse webinars (tbv gemeenten en branche) en informatieve artikelen in media met als doel stimulering goederenvervoer over water.

De rol van de provincie bij binnenvaart (Het onderwerp “varend ontgassen” maakt geen onderdeel uit van de aanpak in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht, maar wordt binnen het programma Gezond en Veilig opgepakt) is aanjagen, kennis delen en samenwerking stimuleren. De investeringen die gepaard gaan met de transitie in de binnenvaart zijn hoog. Samenwerking is essentieel om zowel schippers als havens te helpen met verschonen en verduurzamen. Waar mogelijk stimuleert de provincie financieel.

Maatregelen nationale SLA. Ook op het thema mobiliteit zoeken we aansluiting bij de maatregelen die in het nationale SLA zijn opgenomen. Deze maatregelen komen voor de provincie neer op:

- Gezondheidsdoelen voor schonere lucht opnemen in relevante verkeers- en vervoersplannen. Dit is eerder al uitgevoerd en wordt meegenomen in bijvoorbeeld het RMP
- Emissie-eisen opnemen in eigen inkoop van voertuigen en transportdiensten en waar mogelijk in vergunningen voor bedrijven (aanpak mobiele werktuigen)
- In SLA-verband hebben wij in 2020 en 2021 samengewerkt in het project Schone Binnenvaart en Havens, hier lag de focus op het delen van kennis en ervaring op het gebied van koppelkansen, vergunningverlening en stimulering van de verduurzaming.
- We streven naar een duurzame binnenhaven, onder andere zero-emissie binnenhaven in 2035. Hiervoor is vanuit SLA door gemeente Utrecht in 2021 een SPUK-aanvraag gedaan voor zes walstroompunten. Deze aanvraag is gehonoreerd. Binnen het SLA was provincie Utrecht trekker voor het inventariseren van locaties voor Clean Energy Hubs binnenvaart. Fase twee van dit SLA project binnenvaart en havens start in het eerste kwartaal van 2022.

6.3 Houtstook van particuliere huishoudens

Onze ambities

- Acties en instrumentenontwikkeling ter beperking van de emissies van houtstook en vermindering van de overlast (programma Gezond en Veilig)
- Bijdragen aan het realiseren van een landelijk dalende trend van emissies naar lucht ten opzichte van 2016 (Ambitie vanuit het SLA).

Wat hebben we bereikt?

Houtstook is een onderwerp dat flink in de belangstelling staat. Er zijn felle voorstanders en felle tegenstanders. Houtstook zal ook een belangrijk onderwerp blijven omdat dat landelijk 23% van de emissie van de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) veroorzaakt wordt door houtstook van particuliere huishoudens. Binnen de provincie is dat 24%. De acties uit de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht 2018 zijn in 2020 ook in het nationale SLA opgenomen. Hierdoor is een constructieve, samenwerking op landelijk niveau ontstaan op dit belangrijke thema voor luchtkwaliteit. Wij hebben bijgedragen aan:

- Het vergroten van de bewustwording van de effecten van houtstook door actieve inbreng te leveren in de landelijke ontwikkeling van voorlichtingsmateriaal over houtstook voor gemeenten. Daarbij is in opdracht van de provincie een onderzoek uitgevoerd naar de houding van Nederlanders ten aanzien van houtstook. De uitkomsten van dit onderzoek zijn meegenomen in de ontwikkeling van de dit voorlichtingsmateriaal.
- De ontwikkeling van een landelijke stookalert door zitting in de begeleidingscommissie. Bij ongunstige weersomstandigheden of een slechte luchtkwaliteit blijft rook langer hangen,

wat kan leiden tot gezondheidsklachten bij mensen in de omgeving. Het RIVM kan sinds november 2019 een stookalert afgeven. Dit alert betreft een oproep aan de inwoners van één of meerdere provincies om geen hout te stoken. Deze oproep wordt afgegeven door het RIVM (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu).

- Naar aanleiding van de motie ‘schone lucht begint thuis’ is een onderzoek naar de (kosten-) effectiviteit van houtstookmaatregelen uitgevoerd. Wij hebben Provinciale Staten met een informatiesessie en een Statenbrief geïnformeerd over de uitdagingen rond houtrookoverlast, de inzet die wordt gedaan binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht, het nationale Schone Lucht Akkoord en de wijze waarop Gedeputeerde Staten omgaan met de motie.

De ontwikkeling van meet- en beoordelingsmethode voor houtrook om gemeenten meer mogelijkheden te bieden om op te treden bij overlast en de opzet van lokale pilots met houtstookvrije of houtstookarme wijken zijn acties die binnen het SLA-verband zijn opgepakt.

Hoe gaan we verder?

- Het vergroten van de bewustwording van de effecten van houtstook (publieke voorlichting);
- Het vergroten van bewustwording bij en kennisdeling met gemeenten;
- Het bijdragen aan (landelijk) kennis- en instrumentontwikkeling op het gebied van houtstook.

We blijven inzetten op het vergroten van de bewustwording van de gevolgen van houtstook. Gemeenten zijn bevoegd gezag als het gaat om voorlichting en handhaving bij klachten over houtrookoverlast. Als provincie willen we onderzoeken hoe we gemeenten kunnen ondersteunen in de communicatie richting burgers over de effecten van houtstook. We hebben hierbij ook aandacht voor de onwenselijke toename van houtstook door de stijgende gasprijzen. We werken voor deze ondersteuning een communicatiestrategie uit samen met maatschappelijke partners, zoals de Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU). De NMU heeft een eigen visie op het onderwerp houtstook ontwikkeld en kan en wil een rol spelen om inwoners te informeren over houtstook, de gevolgen en de nodige maatregelen. De NMU levert ook de ambassadeur voor gezonde lucht op deze thematiek.

Ook zetten we in op het vergroten van de *bewustwording bij en kennisdeling met gemeenten* in de provincie Utrecht. De kennis en best practices vanuit het de nationale themagroep delen we breed in de regio. Voor deze bewustwording en kennisdeling zetten we onder andere en waar mogelijk de ambassadeur in.

In het kader van het SLA is in 2021 *een brede verkenning naar mogelijke aanvullende maatregelen* gestart om de uitstoot en overlast van houtkachels te verminderen. Binnen de nationale themagroep houtstook van het SLA dragen wij hieraan bij en leveren onder andere kennis en het decentrale perspectief. In het eerste kwartaal van 2022 informeert de staatssecretaris van Infrastructuur en Waterstaat de Tweede Kamer over de resultaten van deze verkenning.

Daarnaast dragen we als provincie bij aan de kennisontwikkeling op het gebied van houtstook. Dit doen we door een verkenning te doen naar de mogelijkheden om de *omvang van buitenstook* (terrashaarden, vuurkorven, vuurschalen en barbecues) in kaart te brengen. Wanneer dit mogelijk blijkt zullen we hiervoor een onderzoek uitvoeren en de kennis delen binnen het SLA en de regio.

6.4 Landbouw/ veehouderij

Context

Doelstellingen voor de provincie ten aanzien van de sector landbouw liggen in de eerste plaats op (landelijke) opgaven rond stikstof, klimaat en waterkwaliteit. Daarnaast is er via de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht ten behoeve van het volksgezondheidsdoel inzet op vermindering van emissies naar lucht vanuit de landbouw.

Er bestaat een relatie tussen met name de doelstelling gezonde lucht en de doelstelling voor natuur en biodiversiteit (programma Stikstof). De ammoniakuitstoot uit onder andere veehouderij (melkveehouderij en pluimveehouderij) en de stikstofoxiden uit met name verkeer en vervoer veroorzaken, zowel de stikstofdepositie in de bodem als ook de vorming van secundair fijnstof. Stikstofdepositie in de bodem leidt tot de aantasting van biodiversiteit; het secundaire fijnstof geeft gezondheidsimpact.

Onze ambities

- Vermindering van emissies naar lucht vanuit de landbouw.
- Bijdragen aan het realiseren van een landelijk dalende trend van emissies naar lucht ten opzichte van 2016 (Ambitie vanuit het SLA).

Wat hebben we bereikt?

Landelijk gezien is de veehouderij een belangrijke bron van (secundair) PM_{2,5} vanwege de uitstoot van ammoniak, daarnaast is het een bron van PM₁₀ uitstoot, met name door pluimveehouderijen. Binnen regio Utrecht wordt emissiereductie uit veehouderijen nagestreefd via onder andere de aanpak stikstof (oa instrumentenkoffer stikstofaanpak provincie Utrecht), innovaties vanuit regiodeal Foodvalley (stimuleren van nieuwe technieken in proeftuinaanpak) en de aanpak vanuit de Utrechtse Samenwerkingsagenda landbouw.

Een van de trajecten onder de regiodeal Foodvalley betreft een onderzoekproject waarmee luchtkwaliteit via het luchtmeetnet specifiek in beeld wordt gebracht bij veehouderijbedrijven. De Universiteit Utrecht gaat het meetnetwerk eind 2021 uitrollen voor ammoniak (NH₃). Later volgen stikstof en fijnstof. Informatie hieruit kan een bijdrage leveren in het bepalen van daadwerkelijke emissies en mogelijk ook te behalen winst door gebruik te maken van nieuwe technieken.

De provincie Utrecht is aangesloten bij de themagroep landbouw van het nationale SLA. Deze landelijke themagroep werkt onder andere aan het beter benutten van bestaande emissiereducerende technieken (zoals luchtwassers) en het ontwikkelen van bouwstenen voor aanpak emissiereductie via instrumenten uit de Omgevingswet. Binnen het SLA verband heeft regio Foodvalley in 2021 een pilot via SPUK-SLA gehonoreerd gekregen ten behoeve van de reductie van primair fijnstof uit de pluimveehouderij. Deze pilot “pluimveesectorplan in regio Foodvalley” dient om samen met het bedrijfsleven het sectorplan emissiereductie van de pluimveehouderij nader uit te werken. Acht gemeenten in de regio FoodValley zijn hier bij betrokken.

Hoe gaan we verder?

Algemeen: we verkennen de regionale behoefte tot samenwerking op dit onderwerp vanuit de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht aanvullend op bovenstaande trajecten. Het betreft met name gemeenten in het landelijke gebied. Binnen de regio Utrecht zijn de gemeenten Renswoude, Rhenen en Veenendaal reeds via de regio Foodvalley aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord. Daarnaast is de gemeente Utrechtse Heuvelrug eind 2021 tot het

SLA toegetreden. Wij brengen in beeld hoe we in lopende aanpak van regio Foodvalley en sectorplan pluimvee vanuit de provincie Utrecht een rol kunnen pakken in onze regio, bijvoorbeeld door:

- Communicatie over succesvolle emissiebeperkende maatregelen uit regio Foodvalley via de LAMI-website. (landbouw en milieu).
- Waar mogelijk inzet van de plattelandscoaches op het moment dat het aankomt op keuzes voor investeringen in het landbouwbedrijf gericht op transitie naar een meer duurzame landbouw (circulair en natuurinclusief). Bij de opgave van de emissiereductie of anderszins bedrijfsbeslissingen rond bijvoorbeeld de stikstofopgave kan dit instrument een aanvulling vormen op bovenvermelde trajecten die de drijvende kracht vormen.

Verkenning naar verbeteren werking luchtwassers: Het nationale SLA vraagt van gemeenten en provincie waar mogelijk regionaal en lokaal toezicht en handhaving rond milieu-emissies te versterken. De aanpak wordt uitgewerkt binnen het SLA, onder andere voor het thema luchtwassers. Binnen het SLA verband is geconstateerd dat onder andere kennisdeling over luchtwassers van groot belang is om de werking van deze techniek te garanderen. Het aantal luchtwassers binnen provincie Utrecht is betrekkelijk gering vergeleken met sommige andere provincies. De provincie onderzoekt momenteel ten aanzien van het onderwerp luchtwassers hoe we hier in regionaal verband mee om kunnen gaan. Daarbij wordt ook de relatie met het stikstofdossier meegenomen.

Sectorplan pluimvee: De Rijksoverheid heeft met de pluimveehouderijsector afgesproken dat de emissie van fijnstof binnen tien jaar wordt gehalveerd. Het contourenplan voor emissiereductie door de pluimveesector is op 30 juni 2021 aangeboden aan het Rijk. Initiatief ligt bij sector in overleg met het Rijk. Aanpak en daarmee de rol van de verschillende partners in de regio, waaronder de provincie Utrecht zal in de loop van 2022 verder uitkristalliseren. Vanuit regio Foodvalley wordt aansluiting gezocht met het sectorplan pluimvee via de “pilot pluimveesector in Regio Foodvalley”. Waar mogelijk zal de provincie Utrecht de realisatie van het sectorplan en de pilot van regio Foodvalley ondersteunen binnen eigen bevoegdheden.

6.5 Vergunningverlening, toezicht en handhavingsbeleid (VTH) versterken op luchtkwaliteit

Context

Een goed functionerend stelsel van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) is essentieel voor het voorkomen van schade aan het milieu. Robuuste toekomstbestendige en kwalitatief goed werkende omgevingsdiensten zijn daarbij randvoorwaardelijk. De provincies en gemeenten dragen hier als bevoegd gezag, eigenaar en opdrachtgever aan bij. Hiervoor staan we aan de lat, samen met gemeenten.

Binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht onderzoeken we de versterking van onze aanpak op VTH-beleid ten behoeve van de luchtkwaliteit. Het thema scherper vergunnen komt voort uit het nationale SLA en wordt momenteel binnen het landelijke netwerk van het SLA nader uitgewerkt. Het is dus een nieuw thema in de uitvoeringsagenda.

Onze ambitie

- Door in te zetten op VTH-instrumenten willen we een bijdragen leveren aan de landelijke ambitie om een dalende trend van emissies naar lucht op industrie, landbouw en mobiele werktuigen te realiseren ten opzichte van 2016. De eerste stap daartoe is het in beeld

- brengen van de winst we langs deze weg kunnen behalen.
- Dit gaan we doen in overleg met de regio, ieder vanuit eigen bevoegdheden.

Wat hebben we bereikt?

Binnen het nationale SLA ligt voor een aantal thema's de focus op VTH-beleid. Op de thema's industrie en landbouw worden binnen het SLA de mogelijkheden van de Omgevingswet onderzocht. Het gaat dan met name over het binnen de mogelijkheden van de wetgeving en in gesprek met bedrijven, minder emissies naar de lucht realiseren door strengere normen op te nemen.

In SLA-pilots wordt ook onderzocht hoe toezichts- en handhavingsaspecten verbeterd kunnen worden. Het gaat dan bijvoorbeeld over het onderwerp luchtwassers in de landbouw, waar specialistische kennis voor nodig is bij zowel veehouder als toezichthouder. Binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht gaan we de regionaal onderzoeken hoe we de SLA-bevindingen op deze thema's kunnen toepassen op onze regio.

Naast thema's industrie en landbouw is binnen het SLA-verband geconstateerd dat ook op het vlak van vergunningverlening bij mobiele werktuigen winst te behalen is. Ook dit wordt binnen het SLA verder uitgewerkt en krijgt regionaal zijn beslag. (zie hoofdstuk mobiliteit).

Hoe gaan we verder?

In overleg met gemeenten en omgevingsdiensten gaan we in de regio verkennen hoe we met elkaar emissies kunnen terugdringen door in te zetten op strengere vergunningverlening binnen de mogelijkheden van de regelgeving en scherper toezicht en handhaving. De eerste stap daartoe is het in beeld brengen van de winst die we langs deze weg kunnen behalen. In deze aanpak staan de thema's industrie, landbouw, veehouderij en mobiele werktuigen centraal. Daarbij maken we gebruik van expertise en kennis ontwikkeld binnen het SLA en de omgevingsdiensten en ervaringen bij de SLA-partners.

Dit willen we doen door waar mogelijk scherper te vergunnen in de industrie waar de provincie zelf het bevoegd gezag is. Dit kan leiden tot aanpassing van inzet van de betreffende omgevingsdiensten in het jaarlijkse VTH-uitvoeringsplan (ODNZKG en RUD).

Daarnaast willen we gemeenten stimuleren om hun eigen VTH-beleid waar mogelijk en nodig aan te scherpen op luchtkwaliteit. We verkennen hoe we provincie-breed gemeenten kunnen faciliteren bij het concretiseren van de SLA-maatregelen voor de sectoren industrie, landbouw en mobiele werktuigen. Dit doen we in overleg met omgevingsdiensten (RUD en ODRU) en gemeenten. De provincie kan dit coördineren en faciliteren. Behoeftte vanuit de gemeenten is hierbij leidend, voor landbouw zoeken we aansluiting bij de ontwikkelingen in regio Foodvalley (zie ook hoofdstuk 6.4). Binnen regio Foodvalley loopt onder andere de "pilot pluimveesectorplan in Regio Foodvalley".

6.6 Lobby internationaal

Onze ambities

- Beperken emissies vanuit het buitenland via effectief en ambitieus Europees beleid. (Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht Regio Utrecht, vastgesteld 2 juli 2018 en ambitie uit het SLA)

Wat hebben we bereikt?

De Utrechtse activiteiten voor beïnvloeding van het Europese luchtbeleid zijn na de oprichting van het nationale SLA binnen het SLA-verband voortgezet. In samenwerking met het Rijk, andere provincies en gemeenten werken we aan lobby internationaal. Ieder vanuit eigen positie, rol en mogelijkheden. In het nationale SLA zijn voor het thema Internationaal vier maatregelen opgenomen, waarvoor gelobbyd wordt:

- Ambitieuze internationaal luchtbeleid, zowel mondiaal als Europees;
- Afstemmen Europees bronbeleid;
- Schonere internationale scheepvaart;
- Internationale regelingen en innovatiefondsen.

Context

Ongeveer de helft van de Nederlandse gezondheidseffecten door luchtverontreiniging wordt veroorzaakt door buitenlandse emissies. Zowel de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht als het nationale SLA stellen daarom dat ambitieuze internationaal bronbeleid nodig is om ook in het buitenland de emissies te laten dalen. Dit loopt voornamelijk via de Rijksoverheid, maar ook provincies en gemeenten hebben mogelijkheden via Europese samenwerkingsverbanden en instituties. Met de internationale inzet wordt gestreefd naar een sterke afname van de gezondheidsimpact door buitenlandse en binnenlandse emissies van fijnstof en stikstofoxiden. Hiervoor wordt zowel vanuit het Rijk als de provincies gelobbyd voor een aanscherping van Europese grenswaarden die meer in lijn liggen met de nieuwe, aangescherpte advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Verder streven we naar aanscherping van Europees bronbeleid voor wegverkeer, industrie, scheepvaart, mobiele werktuigen, landbouw en huishoudens.

Het belangrijkste Europese beleidskader voor de komende jaren op het gebied van luchtkwaliteit is de Nulvervuilingsstrategie (Zero Pollution Action plan, kortweg ZPA). In mei 2021 heeft de Europese Commissie een voorstel uitgebracht voor het actieplan om de vervuiling van lucht, water en bodem tot nul terug te brengen. Dit actieplan is onderdeel van de Europese Green Deal. Hierop volgt behandeling van het voorstel in het Europees Comité van de Regio's, het Europees Parlement, de Milieuraad en in een triloog tussen Europese Commissie, Europees Parlement en de Raad van Ministers.

De Europese Commissie wil de negatieve gezondheidseffecten van luchtverontreiniging voor 2030 met meer dan 55% reduceren ten opzichte van 2005. Dit moet gerealiseerd worden door een reductie van de uitstoot van fijnstof, en in het bijzonder van de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}). De Commissie geeft aan dat het bestaande EU regelgevende kader gericht op de beperking van luchtverontreiniging weliswaar robuust, maar ontoereikend is. Zo gaan verschillende EU luchtkwaliteitsnormen minder ver dan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) uit 2005. De WHO heeft in september 2021 deze waarden verder aangescherpt en benadrukt hiermee het belang van schone lucht voor de volksgezondheid. Het ZPA bevat de volgende acties op het gebied van luchtkwaliteit:

- Herziening van de EU Luchtkwaliteitsrichtlijn. Het ZPA stelt voor om de EU luchtkwaliteitsnormen bij de aanstaande herziening van de Luchtkwaliteitsrichtlijn meer in overeenstemming te brengen met de nieuwe advieswaarden van de WHO. De herziening van de Luchtkwaliteitsrichtlijn is gestart in het vierde kwartaal van 2021 met een consultatie. Op initiatief van de provincie Utrecht is hierop gereageerd met een gezamenlijk IPO/VNG position paper.
- Streven naar aanscherping van de afspraken over vermindering van de nationale emissies van bepaalde luchtverontreinigende stoffen (National Emission Ceilings Directive (NEC-

richtlijn voor nationale emissieplafonds)). De United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) komt in 2022 met een advies over de emissieplafonds.

- Aanpakken vervuiling bij de bron door aanscherping van de Industrial Emissions Directive (IED) en aanscherping van de eisen aan de uitstoot van personenvoertuigen (Euro 7). De Europese Commissie verwacht in het eerste kwartaal van 2022 met een voorstel te komen voor de IED en bijbehorende Best Beschikbare Technieken (BBT). Het voorstellen voor Euro 7 wordt in het tweede kwartaal van 2022 verwacht. Verder gaat de Europese Commissie de Ecodesign richtlijn voor kachels evalueren. De planning hiervoor is nog niet bekend.
- Beoordelen van beleidsopties om de luchtkwaliteit binnenshuis te verbeteren, en indien relevant voorstellen doen voor wetgevende maatregelen. Deze actie is gepland voor 2023.

Hoe gaan we verder?

Alle nog lopende maatregelen van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht uit 2018 zetten we voort binnen het nationale SLA-verband. De provincie Utrecht is trekker van de themagroep Internationaal van het SLA. De gemeenten Nieuwegein en Utrecht nemen ook deel aan deze themagroep.

Wij zetten ons via het eigen netwerk en Europese samenwerkingsverbanden in om draagvlak voor het (gezamenlijk geformuleerde) Nederlandse standpunt over Europees luchtbeleid te krijgen. Zoals een verkenning of het 'Air Quality Initiative of Regions (AIR) netwerk weer geactiveerd kan worden. Ook zetten we in op beleidsbeïnvloeding via het Comité van de Regio's (CvdR) in Brussel, het Europees Parlement en de Council of European Municipalities and Regions (CEMR).

Het CvdR is een officieel adviesorgaan van de Europese Commissie en het Europees Parlement. Het adviesorgaan bestaat uit ongeveer 350 gekozen leden van plaatselijke en regionale overheden in alle 27 EU-landen. Het CvdR geeft steden en regio's een formele stem in het EU-wetgevingsproces, zodat rekening wordt gehouden met standpunten, kennis en ervaring met implementatie van Europese regelgeving en behoeften van regionale en lokale overheden. De wethouder Milieu van Nieuwegein was de afgelopen periode vanuit het CvdR-rapporteur voor het Zero Pollution Action Plan. Het CvdR dringt aan op aanscherping van het ZPA actieplan. Ook is in samenwerking tussen de Europese Commissie en het CvdR een stakeholderplatform voor het ZPA opgericht. Het stakeholderplatform brengt actoren vanuit verschillende landen, regio's en gemeenten en verschillende expertises bijeen. Het belangrijkste doel van het platform is het definiëren van een gezamenlijke visie op het bereiken van de doelen van het ZPA. Wij zijn via IPO en CEMR betrokken bij het platform.

Wij blijven de mogelijkheden verkennen om effectiever gebruik te maken van internationale regelingen en innovatiefondsen voor het versneld terugdringen van de emissies en ter ondersteuning van een effectief luchtbeleid.

In Europa wordt door de provincie Utrecht gelobbyd voor een duurzame en gezonde leefomgeving voor iedereen. Daarmee is de lobby breder dan lucht en gaat bijvoorbeeld ook over bodem, water en circulariteit. Wij lobbyen (samen met de andere provincies) voor integraal milieubeleid, voor interbestuurlijke samenwerking, voor bronbeleid, om gezondheid als uitgangspunt te nemen in Europees beleid en voor een goede monitoring en implementatie van de Europese milieudoelstellingen. De acties uit de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht zijn ook opgenomen in de Europastrategie van de provincie Utrecht.

6.7 Burgerparticipatie door burgerwetenschap met meten met sensoren

Context

De zelfmetende burger is in opkomst, dit komt vooral door het beter worden van betaalbare (met name) fijnstof-sensoren. Deze technologie verandert momenteel snel. Door het hele land lopen projecten en initiatieven waarin burgers meten aan luchtkwaliteit maar ook andere aspecten van de leefomgeving. Het RIVM ondersteunt in haar innovatieprogramma “Samen Meten” de ontwikkeling van burgerwetenschap door sensormetingen (Het RIVM zegt hierover op haar website: “Burgerwetenschap is een innovatieve benadering voor wetenschappelijk onderzoek, waarbij burgers een actieve rol spelen. We willen graag nieuwe kennis en verschillende perspectieven aanboren. Burgerwetenschap kan bijvoorbeeld zorgen voor data waar we anders geen toegang toe hebben.” en “ De kwaliteit van het onderzoek houden we daarbij hoog - het blijft immers wetenschap.”) aan luchtkwaliteit. Zo wordt de werking en toepassing van deze sensoren verder onderzocht. De data die de burgermetingen opleveren is zichtbaar in een dataportaal. Het dataportaal ([bekijk het dataportaal](#)) van Samen Meten is een experimentele omgeving, de meetgegevens van de gebruikte sensoren zijn indicatief voor de luchtkwaliteit.

Binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht hebben we burgerwetenschap door meten met sensoren de afgelopen jaren ook gestimuleerd en gefaciliteerd. Binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht is in 2018 geconstateerd dat bij dergelijke initiatieven een betere koppeling gemaakt kan worden met dialoog, bewustwording en gedragsverandering. Daarbij is ook een rol voor kennis, onderwijs en innovatie weggelegd. Het verzamelen en verwerken van data uit burgerwetenschap is zich meer en meer aan het ontwikkelen. Handelingsperspectief voor burgermetingen zit in het breder meten aan de gezonde leefomgeving, dus niet alleen de luchtkwaliteit maar de combinatie met andere aspecten van de leefomgeving.

Onze ambities

- We stellen inwoners, scholen en andere belanghebbenden in staat zelf luchtkwaliteit te meten en te onderzoeken, waardoor we gezamenlijk meer inzicht krijgen in de lokale luchtkwaliteit.
- Bijdragen aan de vraag of sensormetingen door burgers het RIVM meetnet voor luchtkwaliteit in de toekomst kunnen versterken en verfijnen (door het RIVM, doelstelling uit het SLA).
- Stimuleren van bewustwording over gezonde leefomgeving. Dit gaat breder dan alleen luchtkwaliteit.
- Bijdragen aan de brede verkenning of en hoe we data die voortkomt uit de sensormetingen kunnen betrekken bij ons beleid.

Wat hebben we bereikt?

Samenwerkingsnetwerken in provincie Utrecht: De pilot “Meet Je Stad en luchtkwaliteit” heeft zich de afgelopen jaren gericht op samenwerking met het reeds lopende Amersfoortse burgerwetenschapsproject “Meet Je Stad”. Dit project is in 2016 in Amersfoort gestart door en voor inwoners die in hun leefomgeving willen meten. Daarbij is initieel gefocust op temperatuur en luchtvochtigheid, als indicatoren van mogelijke hittestress. Samen met deze inwoners is het initiatief verbreed met het meten en onderzoeken van luchtkwaliteit.

Daarnaast is verbinding gelegd met andere burgerinitiatieven waarin luchtkwaliteit wordt gemeten. Binnen de provincie Utrecht wordt momenteel in meerdere burgernetwerken gemeten.

aan luchtkwaliteit in de woonomgeving. Er wordt door burgers gemeten met vaste sensoren (“vaste sensoren” zijn sensoren die op een vaste locatie zijn gemonteerd. Dit in tegenstelling tot de mobiele sensoren die zich niet op een vaste locatie bevinden zoals bijvoorbeeld de snuffelfietsensoren.) in Utrecht, Amersfoort, Zeist en Bunnik. Het betreffen respectievelijk de burgernetwerken De War in Amersfoort (Meet je Stad), Samen Meten Aan Luchtkwaliteit (SMAL) Zeist, SMAL Bunnik en Milieucentrum Utrecht (MCU). Betrokken overheden zijn de gemeenten Amersfoort, Zeist, Bunnik, Utrecht en het RIVM en de provincie Utrecht. Deze burgerwetenschapsprojecten werken onderling samen en de provincie Utrecht, de gemeenten Amersfoort, Zeist, Bunnik en het RIVM hebben voor de financiering gezorgd. Ten behoeve van het vervolg evalueren we met de pilotgroepen. Er zijn periodiek bijeenkomsten georganiseerd over het thema luchtkwaliteit, waarbij onder meer ingegaan is op hoe de luchtkwaliteit zich over de jaren ontwikkelt, welke bronnen de luchtkwaliteit bepalen en wat inwoners zelf kunnen doen om de luchtkwaliteit te verbeteren.

Bewustwording bij jongeren (GLOBE project): In het najaar van 2020 heeft Stichting GLOBE Nederland in samenwerking met het RIVM een landelijke campagne rondom fijnstof voor middelbare scholieren ontwikkeld. Scholen krijgen een lespakket met daarin sensoren voor fijnstof, informatie over fijnstof en luchtkwaliteit, en opdrachten. Door leerlingen zelf metingen te laten doen aan luchtkwaliteit met snuffelfietsen, worden ze bewust gemaakt van de fijnstofproblematiek en wordt interesse opgewekt in wetenschap en leefomgeving. De scholen ontvangen daarnaast twee vaste meters die aan het schoolgebouw worden bevestigd en het hele jaar door data leveren aan de Samen Meten website van het RIVM. Dit geeft tevens meer indicatief inzicht in de lokale situatie rond scholen. Scholen behoren tot de gevoelige bestemmingen voor luchtkwaliteit. Jonge mensen zijn extra gevoelig voor luchtverontreiniging. (zie ook hoofdstuk gezondheid en gevoelige bestemmingen). Leerlingen van scholen die in 2020 aan de slag zijn gegaan, waaronder twee Utrechtse scholen, hebben hun resultaten gedeeld op het Schone Lucht Jaarcongres op 13 januari 2021. In april 2021 hebben de eerste twee Utrechtse scholen hun ervaringen gedeeld en is het stokje overgedragen naar twee andere scholen in onze regio.

Snuffelfiets: Vanuit het uitvoeringsprogramma Fiets, de Uitvoeringsagenda Gezonde lucht regio Utrecht en het innovatieprogramma Gezonde leefomgeving van de provincie Utrecht is in 2020 een experiment gedaan met de “snuffelfiets” waarbij burgers met mobiele sensoren op de fiets de luchtkwaliteit meten. In eerste instantie is met 10 sensoren begonnen en later is opgeschaald naar 500 sensoren voor alle geïnteresseerde fietsers in de provincie Utrecht, de jongeren uit het Globe project en inwoners van Meet je Stad. De sensor meet onder andere de fijnere fractie van fijnstof ($PM_{2,5}$) en deze wordt actueel in kaart gebracht. Hiermee worden onder andere gezonde fietsroutes geïdentificeerd en is inzicht verkregen in het gebruik van fietsinfrastructuur. Als afsluiting van de pilot is op 23 januari 2021 een livestream georganiseerd voor de deelnemers met een terugblik, en de presentatie van de $PM_{2,5}$ metingen over het jaar 2020. Het experiment is getrokken door het innovatieprogramma en is uitgevoerd in samenwerking met het RIVM als kennispartner en Civity en Sodaq als business partners.

Data- en Kennishub: Er is op dit moment nog weinig bekend over de invloed van de omgeving op onze gezondheid. Over de relatie tussen luchtkwaliteit en gezondheid weten we ten opzichte van de andere factoren relatief veel. Data verzamelen en het ontwikkelen van kennis gebeurt nog gefragmenteerd. Inwoners zijn zich niet altijd bewust van de mogelijke eigen bijdrage aan een gezonde leefomgeving. De provincie Utrecht wil burgerwetenschap inzetten om kennis en bewustzijn over de relatie gezondheid en leefomgeving bij inwoners te vergroten en de inwoners te betrekken bij het verzamelen van data. Dit gaat breder dan luchtkwaliteitsmetingen. De

provincie Utrecht doet dit samen met de partners in de regio en met de inwoners zelf. De provincie Utrecht heeft op initiatief van het innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving met haar partners een samenwerkingsovereenkomst getekend voor het ontwikkelen van een Data- en Kennishub Gezond Stedelijk Leven (DKH GSL). De eerder genoemde burgersnetwerken maken gebruik van professionele kennis en infrastructuur van de DKH GSL. Infrastructuur zoals het Samen Meten platform van het RIVM, een dashboard om data gemakkelijker te kunnen analyseren, een selfservice portal voor inwoners en gemeenten om eenvoudig sensoren aan te schaffen die vooraf getest zijn en automatisch gekoppeld zijn aan het samen meten platform. Om de partijen in de provincie Utrecht met elkaar te verbinden is in 2021 door het innovatieprogramma Gezonde Leefomgeving, de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht en het programma Smart Mobility het samenwerkingsnetwerk “Samen Meten in de provincie Utrecht” (SMU) opgericht, met NMU in de rol van de community manager.

Hoe gaan we verder?

- Evalueren van de inzet op de samenwerkingsnetwerken in de regio en afhankelijk van de uitkomsten het vervolg bepalen.
- Verder ontwikkelen van Samen Meten Utrecht (SMU). De snuffelfietsers zullen worden gestimuleerd te blijven fietsen en gaan verder met het verzamelen van data en het ontwikkelen van kennis over gezondheid in relatie tot de leefomgeving waaronder luchtkwaliteit. Ondertussen wordt er uitgekeken naar nieuwe burgerwetenschapsprojecten. Daarnaast zal de SMU steeds meer de dialoog stimuleren in de regio Utrecht over de projecten, data en kennis over de gezonde leefomgeving.
- In samenwerking met de DKH GSL gaan we het gesprek aan over de uitkomsten van de burgermetingen en het beeld dat ontstaat over de lokale leefomgeving. Bij dit gesprek betrekken we bij voorkeur de betreffende gemeenten. Waar mogelijk zetten we daarbij de ambassadeur voor burgerparticipatie en meten met sensoren in. We hebben daarbij een communicatieve opgave om uit te leggen wat er aan luchtkwaliteitsmaatregelen gedaan wordt en hoe zich dit verhoudt tot de burgermetingen.
- In samenwerking met het innovatieprogramma Gezonde leefomgeving en de DKH GSL brengen we bewustwording bij jongeren via het Globe-project verder: we verbreden in eerste instantie van vier naar tien scholen in 2022. Na evaluatie, overwegen we verder opschaling (tot 30 scholen). Daarbij gaan we inzetten op de SPUK-SLA in 2022 voor een landelijke samenwerking. Geïnteresseerde scholen kunnen zich aanmelden bij Stichting Globe. Waar mogelijk en relevant worden ook andere partijen betrokken bij dit project, denk aan gemeenten en of GGD.
- Gebruik makend van kennis en ervaring van de DKH GSL en andere burgerwetenschap-projecten buiten de provincie Utrecht (via SLA themagroep participatie), leren we over samenwerking met burgers en de manier waarop sensordata verkregen door burgerwetenschap kan worden gebruikt in de monitoring van de leefomgeving en waar mogelijk in de toekomst handelingsperspectief komt.

7. Samenwerking en communicatie

7.1 Regionaal netwerk gezonde lucht

Het luchtkwaliteitsbeleid is een werk in uitvoering. De herijking van de uitvoeringsagenda is dan ook een momentopname waarin de ogen gericht zijn op de toekomst. Er is veel veranderd sinds het begin van de regionale samenwerkingsagenda gezonde lucht. Onze aanpak en organisatie binnen de regio Utrecht verandert daarin mee. De komst van het Schone Lucht Akkoord heeft de samenwerking tussen het Rijk, provincies en gemeenten op gezonde lucht nationaal een grote impuls gegeven. Vrijwel alle thema's van onze Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht zijn ook binnen het nationale Schone Lucht Akkoord opgepakt.

Op dit moment hebben we regionaal te maken met gemeenten die partner zijn in het nationale Schone Lucht Akkoord en gemeenten die dat niet zijn. De SLA-partners hebben de bestuurlijke overeenkomst met het Rijk ondertekend en onderschrijven hiermee de gezamenlijke ambities van het SLA. Voor veel gemeenten is het niet vanzelfsprekend om aan te sluiten bij het SLA. Ondertekening van het akkoord gaat gepaard met de implementatie van een aantal maatregelen dat geld kost en waar expertise voor nodig is. Deze capaciteit hebben kleinere gemeenten niet altijd. We proberen daarom gemeenten die geen partner zijn van het SLA mee te nemen in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht. Deelname aan de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht kan de gemeente onder andere helpen om kennis te verwerven, relevante thematiek te verkennen en invulling te geven aan het onderwerp luchtkwaliteit in eigen omgevingsvisie en omgevingsplan, waarvoor binnen het SLA de nodige voorbeelden worden ontwikkeld.

7.2 Rol provincie

Als provincie zoeken wij, mede vanuit onze rol binnen het SLA, de samenwerking met gemeenten op. De behoefte van de regio vormt het uitgangspunt. De samenwerking moet passen bij de opgaven die spelen in onze provincie. Ten bate van deze herijking hebben we de behoefte (deels) in beeld gebracht, maar deze verkenning loopt nog door. Gemeenten hebben verschillende problematieken die spelen, niet alle thema's uit de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht zijn voor iedere gemeente even relevant.

De provincie faciliteert initiatieven die een bijdrage leveren aan de luchtkwaliteit in samenwerking met -gemeenten, kennisinstellingen, belangenorganisaties, bedrijven en inwoners.

7.3 Regionale samenwerking

Op een aantal individuele thema's van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht is een regionaal netwerk opgezet: bijvoorbeeld op houtstook en meten met sensoren/burgerparticipatie. Deze netwerken zijn vormgegeven op basis van de behoefte van de regio. De provincie verzorgt voor deze thema's de koppeling met de landelijke themagroepen van het SLA, het kan dan gaan om onderzoekresultaten of concrete instrumentontwikkeling. Vanaf 2022 gaan wij ook een regionaal netwerk opzetten voor het thema VTH (industrie, landbouw, mobiele werktuigen) waar gemeenten en omgevingsdiensten bij aan kunnen sluiten.

Op een aantal thema's van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht worden Utrechtse gemeenten uitgenodigd om hun bijdrage te leveren, zoals bij een workshop voor de ontwikkeling van de handreiking gevoelige bestemmingen of bij de communicatiestrategie rond Gezonde Lucht. Op andere onderwerpen lopen programma's waarbinnen de regionale samenwerking reeds vorm krijgt en waarbinnen het thema gezonde lucht meegenomen wordt: diverse mobiliteitsprogramma's en het thema binnenvaart.

Het platform Luchtkwaliteit wordt geregeld georganiseerd en is primair bedoeld voor de uitwisseling van kennis, het delen van ontwikkelingen en inspireren en enthousiasmeren. Alle Utrechtse gemeenten, omgevingsdiensten, Rijkswaterstaat Utrecht en de NMU zijn welkom om deel te nemen aan het platform Luchtkwaliteit. Dit platform is er ook voor gemeenten en omgevingsdiensten en andere relevante partijen die zich niet hebben aangesloten bij het SLA.

Ambassadeurs voor gezonde lucht: In de communicatie en kennisuitwisseling met bestuurlijke partners worden ambassadeurs ingezet om het onderwerp gezonde lucht prioriteit te geven. Deze ambassadeurs zijn bestuurders (zoals wethouders) die rondom de verschillende thema's de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht vertegenwoordigen. Zij zijn het gezicht van gezonde lucht in bijvoorbeeld het bestuurlijk gremium en op de sociale media. De ambassadeurs dragen de boodschap uit en enthousiasmeren binnen het eigen netwerk en creëren draagvlak voor het thema. De komende jaren gaan wij in zetten op verdergaande ondersteuning van de ambassadeurs en benutting van het netwerk van ambassadeurs. In verband met de gemeenteraadsverkiezing van 2022 verwachten we dat er verschuivingen optreden in de betrokken bestuurders.

7.4 Communicatie

Luchtverontreiniging is een complex probleem dat alleen samen met andere stakeholders en burgers opgelost kan worden. We zetten communicatie in om de samenwerking te ondersteunen. Dit kan bijvoorbeeld met een gezamenlijke en eenduidige boodschap. We hebben daarbij nog een opgave om de technische inhoud te vertalen naar een boodschap die blijft hangen. Bij een aantal thema's uit de uitvoeringsagenda kan de communicatie een belangrijke rol spelen om gezonde lucht te bereiken, bijvoorbeeld door het vergroten van bewustwording van de nadelen van het stoken van hout. Daarnaast kunnen we uitdragen wat gemeenten, burgers en bedrijven zelf kunnen doen om de luchtkwaliteit te verbeteren door handelingsperspectieven te schetsen. Het is daarbij interessant om te verkennen op welke manier gedragsverandering te stimuleren is en hoe communicatie daarbij ingezet kan worden. Binnen het SLA-verband lijkt hier ook aandacht voor te komen.

Opstellen strategisch communicatie frame: We willen de communicatie-activiteiten efficiënter en meer gestructureerd inzetten en maken daarom een strategisch communicatieframe. Met het frame bepalen we een visie op de communicatiedoelen, -aanpak en -inzet, binnen de interne en externe context. De nadere invulling van de rol van de ambassadeurs komt hierin ook aan de orde. Op basis van het strategische communicatie frame komen we tot vervolgacties.

8. Monitoring en informatievoorziening

Onze ambities

- Optimalisatie van de informatieverstrekking ten behoeve van luchtkwaliteitsbeleid binnen de regio. Waar mogelijk gezondheidseffecten beter zichtbaar maken.
- GS, PS, gemeenten en inwoners op een goede manier bedienen met informatie over de luchtkwaliteitsontwikkelingen, die aansluit op de behoefte.

Wat hebben we bereikt?

Monitoringsrapportage luchtkwaliteit provincie Utrecht: De provincie Utrecht maakt sinds 2009 jaarlijks een rapportage voor de gehele provincie op basis van de landelijke, wetenschappelijke monitoringsrapportage Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL). Sinds 2015 is die rapportage in infographicvorm.

Wettelijk verplichte monitoring: Het huidige landelijk monitoringsprogramma voor luchtkwaliteit (NSL) loopt door tot het ingaan van de Omgevingswet (1 januari 2023). Met de komst van de Omgevingswet zal de wettelijk verplichte monitoring, gericht op (dreigende) overschrijding van de Rijks-omgevingswaarden (EU-normen) gelden voor de zogenaamde aandachtsgebieden. De agglomeratie Utrecht is een van de aandachtsgebieden in Nederland en omvat de gemeenten Utrecht, Nieuwegein, IJsselstein en Houten.

Monitoring nationale Schone Lucht Akkoord: De monitoringsrapportage van het nationale Schone Lucht Akkoord richt zich op blootstelling van de inwoners op luchtverontreinigende stoffen en de gezondheidseffecten, en wel voor heel Nederland. Deze monitoringsrapportage geeft inzicht of we met uitvoering van het totale pakket aan beleid richting 2030 de WHO-advieswaarden halen. De monitoring brengt onder andere in beeld of op landelijk niveau de gezamenlijke doelstellingen behaald worden. Indien het noodzakelijk is om bij te sturen vanuit het SLA, dan wordt dat binnen de SLA stuurgroep besproken. Daarnaast wordt gerapporteerd over de voortgang van de maatregelen voor luchtkwaliteit, die door alle SLA partners (Rijk, provincies en gemeenten) worden genomen.

Het is de intentie van het Rijk om over de vorderingen van de maatregelen in het SLA jaarlijks te rapporteren en over de blootstelling van inwoners en gezondheidseffecten tweejaarlijks. De (monitoring)tools en presentatievorm zijn nog in ontwikkeling en leiden tot de eerste landelijk SLA monitoringsrapportage begin 2022. Wij leveren vanuit de provincie Utrecht onze regionale input voor deze monitoringsrapportage.

Hoe gaan we verder?

- We continueren onze informatiebijdragen aan de wettelijk verplichte monitoring van luchtkwaliteit door het RIVM (NSL) en de monitoringsvraag vanuit het nationale SLA.
- PS worden vanaf 2022, in lijn met de landelijke rapportage van het SLA, tweejaarlijks geïnformeerd over de voortgang van de luchtkwaliteit en de gezondheidseffecten en jaarlijks over de voortgang van de uitvoering van de maatregelen. De landelijke monitoringsrapportage van het SLA dient daarbij als basis. In 2022 verschijnt er daarom geen monitoringsrapportage luchtkwaliteit van de provincie Utrecht in infographicvorm.
- Binnen het SLA worden tools ontwikkeld om de gezondheidseffecten nader in kaart te brengen. In 2022 wordt een tool ontwikkeld waarmee we de ziektelast als gevolg van een slechte luchtkwaliteit kunnen berekenen en kunnen koppelen aan bepaalde maatregelen. Tevens kunnen hieraan de kosten van ongezonde luchtkwaliteit worden verbonden.
- Binnen regionaal verband kijken we, in overleg met partijen zoals de GGD,

omgevingsdiensten, gemeenten en inwoners, naar de regionale informatiebehoefte over luchtkwaliteit en de praktische toepassingen daarvan bij verdere vormgeving van het beleid, bijvoorbeeld bij het thema gevoelige bestemmingen.

- Op basis daarvan gaan we in 2022 en verder, de vorm uitwerken waarmee we regionaal GS, PS, gemeenten en inwoners op een goede manier kunnen bedienen van informatie over de luchtkwaliteitsontwikkelingen, die aansluit op onder andere de behoefte van gemeenten en burgers in de regio.

Bijlage A: Doelstellingen Schone Lucht Akkoord

Het nationale Schone Lucht Akkoord kent een aantal doelstellingen. Hieronder beschrijven we wat dit betekent voor de aanpak in de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht.

SLA doelstelling 1: Binnen het Schone Lucht Akkoord streven we naar een permanente verbetering van de luchtkwaliteit ten behoeve van gezondheidswinst voor iedereen.

Het streven is een gezondheidswinst te behalen van minimaal 50 procent in 2030 ten opzichte van 2016 uit binnenlandse bronnen. Dit is een doelstelling die op landelijk niveau is gesteld en binnen het SLA wordt gemonitord. Indien de landelijke doorrekening van het beleid richting 2030 uitwijst dat deze doelstelling niet gehaald wordt, dan wordt in nationale SLA-verband besproken wat noodzakelijke maatregelen zijn. Dit kan daarmee ook de maatregelen in onze Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht beïnvloeden.

SLA doelstelling 2: Samen werken we toe naar de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit in 2030.

Deze doelstelling uit 2020 slaat op de oude WHO-advieswaarden uit 2005. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft in september 2021 de oude advieswaarden voor luchtkwaliteit uit 2005 fors aangescherpt op basis van nieuwe wetenschappelijke inzichten over de gezondheidseffecten van luchtverontreinigende stoffen. De WHO onderstreept daarmee het belang van gezonde lucht voor de volksgezondheid. De haalbaarheid van deze aangescherpte WHO advieswaarden wordt momenteel door het RIVM in beeld gebracht. Na overleg met de partners van het landelijk Schone Lucht Akkoord, besluiten we in de loop van 2022 over hoe omgegaan wordt met de aangescherpte advieswaarden en wat dit voor ons als provincie betekent. In onze omgevingsvisie hebben we reeds benoemd dat wij de ambitie hebben om, ook bij het bereiken van de WHO-advieswaarden uit 2005, de luchtkwaliteit verder te verbeteren, met het oog op substantiële gezondheidswinst.

SLA doelstelling 3: We werken aan beperking van de uitstoot van vervuilende stoffen in alle relevante sectoren ten behoeve van gezondheidswinst voor iedereen.

Het is de inzet van het SLA om in de sectoren (weg)verkeer, mobiele werktuigen, landbouw, scheepvaart, industrie en huishoudens een dalende trend in te zetten door de emissies van stikstofdioxide (NO₂) en fijnstof te beperken. Voor een aantal sectoren zijn landelijke streefdoelen opgenomen in SLA. Deze worden met de SLA monitoring in beeld gebracht. Met de ondertekening van het SLA onderschrijven wij deze doelstelling en spannen we ons in om aan deze doelstelling bij te dragen.

SLA doelstelling 4: Partijen streven, binnen hun mogelijkheden en in hun eigen netwerken, naar ambitieus internationaal luchtbeleid gericht op aanscherping van de Richtlijn luchtkwaliteit en met name die van PM_{2,5}.

De regio Utrecht heeft door de lobby in de nationale SLA-groep en de Europese lobby invloed in het Europees speelveld. In overleg met onze partners zetten we deze lobby onverminderd voort.

Bijlage B: Actielijst

Thema	Actie		Planning	In samenwerking met
1. Gezondheid en gevoelige bestemmingen	1	Ontwikkelen van een handreiking gevoelige bestemmingen. Een Workshop 'gevoelige bestemmingen', moet input leveren voor de handreiking gevoelige bestemmingen	Voorjaar 2022	GGD, alle gemeenten in regio Utrecht die deel willen nemen
	2	Na afronden van handreiking gevoelige bestemmingen bepalen we mogelijke vervolgacties op dit thema.		In overleg met gemeenten en GGD
	3	Verkennen inzet op het onderwerp binnenklimaat. Gebruik makend van uitkomsten schoolventpiloot	Voorjaar 2022	Gemeente Zeist
	4	Verkennen mogelijkheden pilot gebiedsgerichte aanpak hoogblootgestelde locaties en uitvoeren (mits deelname aan SLA pilot mogelijk is)	2022	Gemeente Utrecht, RIVM en het Rijk.
	5	Besluiten hoe we omgaan met de nieuwe WHO advieswaarden in onze (gezamenlijke) ambitie voor luchtkwaliteit	Vanaf zomer 2022	SLA partners, IPO
	6	Indien nieuwe thema's in SLA verband spelen brengen we in beeld wat dit betekent voor onze doelstelling beleid en aanpak. (bv ultrafijnstof)	Ad hoc	SLA partners en gemeenten in de regio, GGD
	7	Provincie Utrecht geeft integraal advies op gezonde leefomgeving op de momenten dat gemeenten formeel en informeel reactie vragen op hun omgevingsvisie, -plannen en concrete projecten. Dit loopt via programma Gezond en Veilig	Ad hoc	Betreffende gemeenten
	8	Het thema gezonde lucht meenemen binnen de grote regionale transitie-opgaven en programma's (woningbouw, energietransitie en verduurzaming mobiliteit en landbouw) Dit loopt via programma Gezond en Veilig	continu	
2. Mobiliteit, mobiele werktuigen en binnenvaart	1	Belangen gezondheidsimpact luchtkwaliteit en de instrumenten om gezondheidswinst van regionale/lokale maatregelen in beeld te brengen, meenemen in de	Planning van RMP	gemeenten in de regio

Thema	Actie		Planning	In samenwerking met
		uitwerking van het Regionaal Mobiliteitsplan.		
	2	Verkennen rol provincie Utrecht bij inzet mobiele werktuigen ('launching costumer'). Tevens verkennen rol van de provincie richting de gemeenten in de regio op dit thema.	2022 en verder	gemeenten in de regio waaronder gemeente Utrecht
	3	Modal shift / verduurzamen binnenvaart: voortzetten verschillende projecten waaronder 'walstroom' en vervolg deelname aan de SLA pilot binnenvaart en havens	2022 en verder	Gemeenten, RWS, verschillende bureau's
	4	Verkennen financieringsmogelijkheden van concrete projecten in de regio via SPUK SLA of andere fondsen (bv Europees)	2022 en verder	Samen met gemeenten
3. Houtstook particuliere huishoudens	1	Opstellen communicatiestrategie houtstook onder andere met als doel de gemeenten te ondersteunen in de communicatie richting burgers over de effecten van houtstook. (in samenhang met actie 8.1)	Eerste helft 2022	Gemeenten, NMU
	2	Organiseren van themabijeenkomst kennisdeling houtstook in Omgevingswet of aanvullende maatregelen houtstook, mogelijke koppeling met andere (milieu-)thema's of handreiking gevoelige bestemmingen	Eerste helft 2022, na de gemeenteraads-verkiezingen	Gemeenten, Infomil, NMU (ambassadeur)
	3	Verkennen mogelijkheden om de omvang van buitenstook (terrashaarden, vuurkorven, vuurschalen en barbecues) in kaart te brengen.	Eerste helft 2022	Adviesbureau
	4	Bijdragen aan de kennisontwikkeling op houtstook, oa op buitenstook.	2022 en verder	adviesbureau
4. Landbouw /veehouderij	1	Nader verkennen van behoefte gemeenten uit de regio op samenwerking tav landbouw/veehouderij en luchtkwaliteit.	2022	Gemeenten en in SLA-verband
	2	Communiceren over succesvolle emissiebeperkende maatregelen uit	2022	Regio Foodvalley

Thema	Actie	Planning	In samenwerking met
		regio Foodvalley via LAMI website.	
	3	Concretiseren rol provincie Utrecht tav onderwerp luchtwassers.	Omgevingsdiensten en gemeenten
	4	Aansluiten bij “pilot pluimveesector in Regio Foodvalley” en realiseren van sectorplan ondersteunen binnen eigen bevoegdheden.	Regio Foodvalley en pluimveesector
	5	Waar mogelijk ter ondersteuning inzet van plattelandscoaches bij keuzes voor investeringen.	continu
5. Vergunningverlening, toezicht en handhaving versterken op luchtkwaliteit	1	Verkenning waar scherper vergunnen mogelijk is tav industrie vergunningen provincie bevoegd gezag, in lijn met aanpak SLA en andere provincies	Omgevingsdiensten, SLA, provincies/IPO
	2	Verkennen hoe provincie de gemeenten kan faciliteren in waar mogelijk en nodig aanscherpen van VTH beleid voor luchtkwaliteit (industrie, mobiele werktuigen)	2022 en verder
	3	Verkennen mogelijkheden om regionaal tot een VTH strategie te komen op landbouw/veehouderij tbv emissiebeperkende maatregelen, in navolging van ontwikkelingen in regio foodvalley en het Schone Lucht Akkoord.	gemeenten, omgevingsdiensten, regio Foodvalley en SLA
6. Lobby internationaal	1	Trekken SLA themagroep Internationaal voor afstemming lobby internationaal met SLA partners	Doorlopend
	2	Leveren inbreng voor Nederlands standpunt over de herziening van de Europese richtlijn luchtkwaliteit via deelname aan het Interbestuurlijk Dossierteam van het Rijk	2022
	3	Onderzoeken opnieuw activeren netwerk AIR van grootstedelijke Europese regio's	2022
	4	Waar mogelijk inbreng leveren voor reacties op voorstel Europese Commissie voor herziening Europese richtlijn industriële emissies.	2022
	5	Waar mogelijk inbreng leveren voor reacties op voorstel Europese	2022

Thema	Actie		Planning	In samenwerking met
		Commissie voor de post Euro 7 richtlijn voor personenvoertuigen en busjes		
	6	Verkennen van de mogelijkheden om effectiever gebruik te maken van internationale regelingen en innovatiefondsen voor het versneld terugdringen van de emissies en ter ondersteuning van effectief luchtbeleid.	Doorlopend	Alle partners van de uitvoeringsagenda
7. Burgerparticipatie door burgerwetenschap met meten met sensoren	1	Evalueren van de inzet op de samenwerkingsnetwerken in de regio en afhankelijk van de uitkomsten het vervolg bepalen.	Eerste helft 2022	burgernetwerken en betreffende gemeenten
	2	Afhankelijk van vervolg SPUK-SLA aanvraag indienden	Vanaf april 2022	burgernetwerken en betreffende gemeenten
	3	Leren over samenwerking met burgers en de manier waarop sensordata kan worden gebruikt in de monitoring van de leefomgeving en waar mogelijk in de toekomst handelingsperspectief komt voor benutting bij beleidsvorming.	2022 en verder	RIVM, SLA partners
	4	SMU stimuleert dialoog in de regio Utrecht over de projecten, data en kennis over de gezonde leefomgeving.	2022 en verder	SMU, Ambassadeur, gemeenten, burgernetwerken
	5	Verbreden Globe project van 4 naar 10 scholen in 2022, na tussentijdse evaluatie, mogelijk verdere opschaling. Daarbij maken we gebruik van een SPUK-SLA aanvraag	2022-2023	Stichting GLOBE
8. Communicatie	1	Opstellen strategisch communicatieframe	Eerste helft 2022	Partners zoals NMU en gemeenten
	2	Vervolgacties strategisch communicatieframe uitvoeren op relevante thema's	Doorlopend	Onder ander de ambassadeurs
9. Monitoring en informatievoorziening over ontwikkeling luchtkwaliteit en gezondheidsimpact	1	Aanleveren monitoringsinfo voor wettelijk verplichte monitoring aandachtsgebieden luchtkwaliteit	jaarlijks	

Thema	Actie		Planning	In samenwerking met
	2	Aanleveren monitoringsinfo voor SLA monitoringsrapportages	jaarlijks	
	3	PS tweejaarlijks informeren over ontwikkelingen luchtkwaliteit en gezondheidseffecten. Jaarlijks rapporteren over voortgang van de maatregelen en acties.	Twee jaarlijks en jaarlijks	Volgend op SLA monitoringsrapportage en voortgangsrapportage
	4	Nieuwe SLA tools gezondheidseffecten van maatregelen/luchtkwaliteit benutten binnen eigen organisatie en regionaal faciliteren (bv bij RMP)	doorlopend	
	5	In regionaal verband verkennen informatie- behoefte op luchtkwaliteit en praktische toepassing bij vormgeving beleid (bv thema gevoelige bestemmingen)	doorlopend	
	6	De vorm uitwerken waarmee we regionaal GS, PS, gemeenten en inwoners op een goede manier informatie kunnen ontsluiten over de luchtkwaliteitsontwikkelingen	2022	
10. Samenwerking in de regio op gezonde lucht	1	Voortzetten Platform luchtkwaliteit voor kennisdeling over luchtkwaliteit voor de gemeenten.		Gemeenten, omgevingsdiensten, NMU, GGD
	2	Verder verkennen behoefte regio tav samenwerking op gezonde lucht en inzet van de ambassadeurs na de gemeenteraadsverkiezingen	2022	Gemeenten, ambassadeurs gezonde lucht, omgevingsdiensten
	3	Bij samenwerkingsprojecten uit de regio die in aanmerkingen kunnen komen voor de SPUK-SLA, kijken we in 2022 of het mogelijk is om vanuit de provincie te matchen om extra winst op luchtkwaliteit te behalen.		Regionale partners

Provincie Utrecht

Postbus 80300, 3508 TH Utrecht

T 030 25 89 111

